VNG-reactie op de rijksbegroting 2022

Bijzondere ledenbrief

Inhoudsopgave

Voorwoord		4
Algemene politieke beschouwingen		5
1	Financiën	6
2	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	11
3	Justitie en Veiligheid	21
4	Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	28
5	Infrastructuur en Waterstaat	31
6	Economische Zaken en Klimaat	36
7	Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit	42
8	Sociale Zaken en Werkgelegenheid	43
9	Volksgezondheid, Welzijn en Sport	52
10	Buitenlandse Zaken en Ontwikkelingssamenwerking	58

Voorwoord

Met deze ledenbrief geven we u een korte samenvatting van de voor gemeenten belangrijke kabinetsvoornemens in de Rijksbegroting 2022 en de betekenis daarvan voor u als gemeente. Deze rijksbegroting staat minder nadrukkelijk in het teken van de coronacrisis dan de rijksbegroting voor 2021. Het macro-economische beeld ziet er relatief goed uit met een voorspelde groei van 3,5% in 2022. De overheidsschuld wordt geraamd op 57,7% van het BBP. De werkloosheidsraming is 3,5%.

Het kabinet stelt extra middelen beschikbaar voor flankerend beleid om de maatschappelijke en economische gevolgen van corona op te vangen. Aan de algemene uitkering van het Gemeentefonds wordt in totaal ruim € 103 miljoen toegevoegd voor aanvullende re-integratie, een impuls re-integratie, bijzondere bijstand en gemeentelijk schuldenbeleid. De coronacompensatie die gemeenten tot nu hebben gekregen was reëel. Wij zullen de ontwikkelingen in de komende periode volgen om ervoor te zorgen dat er maatschappelijk en economisch geen blijvende schade als gevolg van corona ontstaat.

De Rijksbegroting 2022 laat zien dat het kabinet heeft geluisterd naar de zorgen van gemeenten. Ook in 2022 wordt de opschalingskorting bevroren. Het levert gemeenten in 2022 € 270 miljoen op. Dat is een goede ontwikkeling, maar zoals bekend willen wij de volledige opschalingskorting van tafel. Voor de tekorten jeugdzorg gaat er € 1,6 miljard naar gemeenten in 2022. Daarnaast krijgen gemeenten € 72,5 miljoen voor de energietransitie. Dat laat onverlet dat er in de kabinetsformatie nog goede afspraken moeten worden gemaakt over een oplossing van de structurele financiële problemen van gemeenten.

Tot slot sta ik stil bij een belangrijk thema van een geheel andere orde. De overheid heeft in meerdere gevallen mensen onrecht aangedaan, door te weinig aandacht te besteden aan een goede en rechtvaardige uitvoering van beleid en door onvoldoende oog te hebben voor de consequenties van beleid. Wij leren hiervan dat wij ook als gemeenten veel aandacht moeten besteden aan de uitvoering en de uitvoerbaarheid van beleid. De rechtvaardige en zorgvuldige uitvoering van beleid is ook van cruciaal belang om het vertrouwen in de overheid te herstellen.

Leonard Geluk
Algemeen directeur

Algemene politieke beschouwingen

Inleiding

Vanwege de demissionaire status van het kabinet heeft de Tweede Kamer veel ruimte genomen om tijdens de algemene politieke beschouwingen met eigen plannen te komen. Daartoe zijn moties aangenomen, die vervolgens bij de verschillende begrotingsbehandelingen moeten worden uitgewerkt in een wijzigingsvoorstel. Een motie van de VVD met daarin een aantal voorstellen om de begroting aan te passen is unaniem aangenomen, waardoor deze zeker zullen worden uitgewerkt.

VVD-motie

- Motie van het lid Hermans over een aantal voorstellen om de begroting dan wel het Belastingplan voor 2022 aan te passen.
  - met 500 miljoen euro de verhuurderheffing te verlagen in combinatie met prestatieafspraken betreffende woningbouw en verduurzaming;
  - met 500 miljoen euro de salarissen in het primair onderwijs te verbeteren;
  - met 300 miljoen euro de onderhoudsachterstanden bij Defensie te verkleinen;
  - met 200 miljoen euro veiligheid en handhaving te versterken, onder andere door het aantal wijkagenten en (groene) boa's te vergroten;
  - met 375 miljoen euro de energierekening voor huishoudens te verlagen door verlaging van de ODE op elektriciteit in de eerste schijf en verhoging van de belastingvermindering Energiebelasting;
  - met 125 miljoen euro de elektrificatie in het MKB bevorderen door verlaging van de ODE op elektriciteit in de tweede en derde schijf;
  - met 120 miljoen euro verhoging van de algemene heffingskorting;

1 Financiën

GEMEENTEFONDS

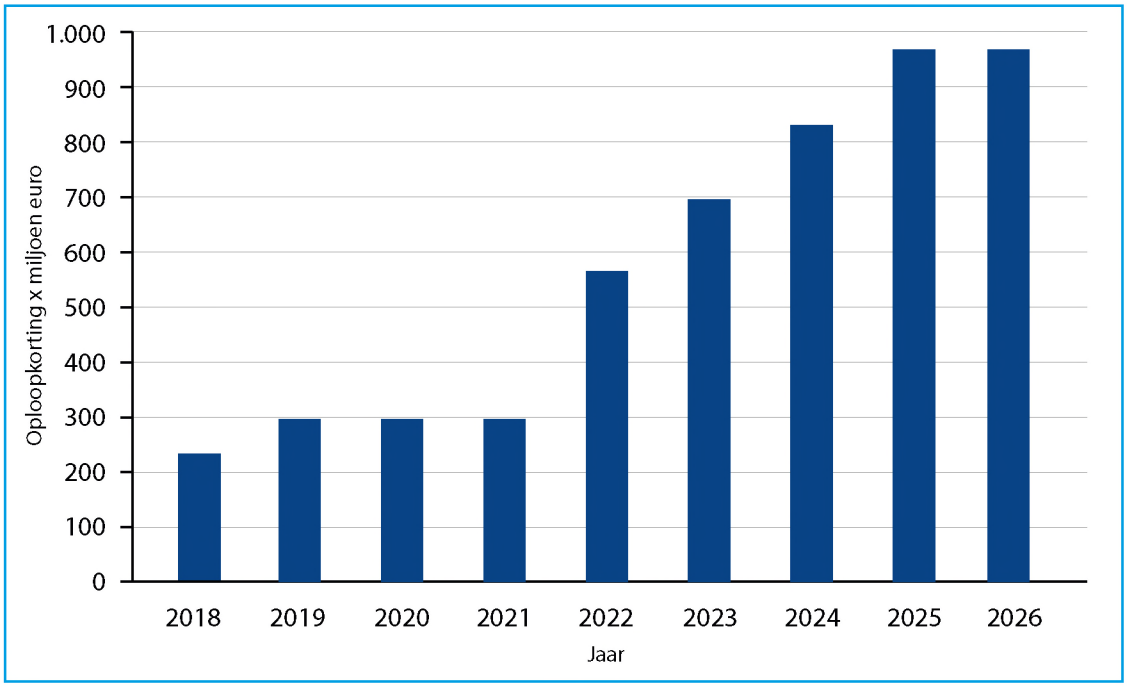
Bevriezing opschalingskorting verlengd met het jaar 2022

Wat wil het kabinet?

Het vorige kabinet heeft een opschalingskorting op het gemeentefonds ingeboekt. De gedachte daarachter was dat door een grootschalige herindeling van alle gemeenten naar gemeenten van minimaal 100.000 inwoners, een besparing op het gemeentefonds mogelijk was. De zogenaamde 'taakwijziging' is vervolgens als niet onderbouwd plan geschrapt, maar de korting, die in 2015 met € 60 miljoen startte en stapsgewijs oploopt naar € 975 miljoen in 2025, bleef staan. Het huidige kabinet heeft de korting vervolgens gehandhaafd.

Vanwege de coronacrisis en de financiële positie die bij veel gemeenten onder druk staat, heeft het huidige kabinet besloten de korting voor de jaren 2020 en 2021 te bevriezen op de stand van € 300 miljoen uit 2019. Een besluit tot het verder laten oplopen of schrappen van de korting laat het zittende kabinet over aan een nieuw kabinet.

Figuur 1.1 Opschalingskorting met verlengde bevriezing

Met het trage verloop van de formatie van een nieuw kabinet, heeft het kabinet bij het opstellen van de Miljoenennota 2022 besloten de bevriezing van de opschalingskorting met het jaar 2022 te verlengen.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Door de opschalingskorting ook in het jaar 2022 te bevriezen neemt de omvang van de algemene uitkering in dat jaar met € 270 miljoen toe ten opzichte van de stand in de meicirculaire 2021. Daarmee vindt in 2022 geen verdere uitholling plaats van de financiële positie van gemeenten door kortingen op het gemeentefonds. Voor de jaren 2023, 2024 en 2025 staat de korting echter nog steeds in de boeken. In 2023 loopt de korting met € 400 miljoen op naar structureel € 700 miljoen. En

in de jaren 2024 en 2025 stijgt de aanslag op het gemeentefonds naar structureel € 975 miljoen. Het verder oplopen van de opschalingskortingen in de jaren 2023, 2024 en 2025 is een uitdrukkelijk besluit van een nieuw kabinet.

Door het ontbreken van een taakwijziging is de korting op het gemeentefonds strijdig met de normeringsafspraak samen de trap op, *samen de trap af*. Het holt het accres uit en tast daarmee de evenredige ontwikkeling van het gemeentefonds met de rijksuitgaven aan. De VNG dringt er dan ook bij de formerende partijen op aan om de opschalingskorting definitief te schrappen.

Accres 2022-2025 bij een brede koppeling voor de normering gemeentefonds

Wat wil het kabinet?

Het gemeentefonds is de grootste bron van inkomsten voor gemeenten. Naast stortingen en onttrekkingen vanwege taakwijzigingen kent het gemeentefonds een autonome groei, het accres. Daarmee kunnen gemeenten de stijgende kosten door inflatie, loonontwikkeling, bevolkingsgroei en hogere standaarden voor publieke diensten vanwege een stijgende welvaart opvangen. Het accres wordt bepaald met de *samen de trap op, samen de trap af-methode* (ook wel de normeringssystematiek genoemd). De procentuele groei van het gemeentefonds wordt afgeleid van de procentuele groei van de netto rijksuitgaven op alle terreinen. Dit heet de brede koppeling en zorgt voor een beheerste ontwikkeling van het gemeentefonds. Tenminste als gemeenten genoeg geld krijgen bij taakwijzigingen en er geen andere kortingen op gemeentefonds worden toegepast.
In het licht van de coronacrisis is besloten de raming van het accres 2020 en 2021 nominaal te bevriezen op de stand voorjaarsnota 2020. Ook zijn de extra corona-uitgaven van het rijk en het nieuwe investeringsfonds van het rijk buiten het netto uitgavenkader geplaatst. Daarmee kwam het gemiddelde accres over de huidige kabinetsperiode 2018-2021 uit op 4,83%. Voor de negatieve effecten op de gemeentebegrotingen door de coronacrisis krijgen gemeenten reële compensatie van het rijk.

In de meicirculaire werd voor het eerst duidelijk welke accressen dit voor de komende kabinetsperiode oplevert. De septembercirculaire bevat een bijgestelde raming van de accressen 2022-2026.

Tabel 1.1 Accresraming meicirculaire 2021 en septembercirculaire 2021

Meicirculaire 2021	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Nominaal accres	1.030.317	909.796	673.294	694.840	919.735	923.999
Accrespercentage	3,71%	3,10%	2,30%	2,40%	3,10%	3,00%
Reëel accrespercentage	1,46%	1,80%	0,55%	0,75%	1,30%	1,20%
Reëel accres	405.462	528.269	161.005	217.138	385.695	369.600
Septembercirculaire 2021	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
Nominaal accres	1.030.317	1.493.059	741.322	711.008	1.010.303	1.026.777
Accrespercentage	3,71%	5,04%	2,36%	2,36%	3,29%	3,26%
Reëel accrespercentage	1,46%	2,54%	0,61%	0,31%	1,19%	1,16%
Reëel accres	405.462	752.454	191.613	93.395	365.429	365.356

Wat betekent dit voor gemeenten?

Accresramingen meicirculaire en septembercirculaire

Tabel 1.1 geeft de accresramingen van de meicirculaire en de septembercirculaire. In de tabel zijn ook de reële accressen weergegeven. Door de bevriezingsafspraak wijzigt het nominaal accres voor 2021 niet, ook niet in geval van onderuitputting op de rijksbegroting. De omvang van de algemene uitkering ten opzichte van de meicirculaire verandert in 2021 alleen door taakwijzigingen, de reële compensatie voor effecten op de gemeentebegroting door corona en geld voor tijdelijke maatregelen corona die bij gemeenten zijn belegd.

Accresontwikkeling 2022-2025

De accresontwikkeling 2022-2025 in de septembercirculaire geeft vanwege de kabinetsformatie een indicatie over de hoogte van de (reële) accressen voor de nieuwe kabinetsperiode bij een behoud van de brede koppeling als normering. Deze accresreeks uit de septembercirculaire kan voor de gemeentebegroting als richtinggevend worden gezien. Ombuigingen op de totale uitgaven van de rijksbegroting lijken vanwege de financiële positie van het rijk en gunstige economische vooruitzichten niet nodig. De belangrijkste instituten die de regering adviseren over het economisch- en begrotingsbeleid vinden ombuigingen zelfs ongewenst. Gemiddeld komt het nominale accres voor de volgende kabinetsperiode uit op 3,26% en het reële accres uit op 1,16%. Het betrekken van het nieuwe investeringsfonds in de berekening verhoogt deze cijfers met enkele tienden van procenten.

Hoger accres voor het jaar 2022

Het accres voor het jaar 2022 valt € 583 miljoen hoger uit dan in de meicirculaire werd geraamd en komt daarmee op 5,04%. Voor om en nabij 1% komt deze bijstelling door een hogere raming van de loon- en prijsontwikkelingen. Tegelijk stijgen de uitgaven van gemeenten hierdoor ook sneller. Voor de andere 0,75% komt de toename door extra uitgaven op de rijksbegroting, zoals de meeruitgaven voor klimaatmaatregelen en versterking van de rechtsstaat.
Eventuele onderuitputting op de rijksbegroting in 2021 heeft een opwaarts effect op het accres 2022, maar wordt pas met de meicirculaire 2022 aan gemeenten bekend gemaakt. Daarnaast kan de begrotingsbehandeling bij het rijk dit najaar leiden tot extra accres in 2022. Het verder verlagen van de verhuurdersheffing voor woningcorporaties[1] heeft in dat geval geen effect, omdat dit de inkomsten van het rijk betreft. Maar meer extra uitgaven vertalen zich in dat geval via *samen de trap op* in extra accres voor het jaar 2022 en later.

Raming nominaal accres komende kabinetsperiode nog zeer onzeker

Voor de jaren 2023-2026 is sprake van een lichte stijging van de nominale accressen. Deze is geheel te wijten aan een hogere raming van de loon- en prijsontwikkeling. De reële accressen laten voor de jaren 2024 en 2025 zelfs een kleine daling zien. De raming van het nominale accres voor de komende kabinetsperiode 2022-2025 kan van jaar op jaar nog flink wijzigen door actualisatie van de indices voor loon- en prijsontwikkelingen. Bij individuele gemeenten veroorzaakt de actualisatie van de maatstaven voor de verdeling van het gemeentefonds bijkomend een flinke ramingsinstabiliteit. Deze beide oorzaken voor een schommelende raming van de algemene uitkering voor een gemeente zijn vanuit een ander perspectief nuttig en daarom een noodzakelijk kwaad. Daarnaast worden de reële accressen voor de komende kabinetsperiode 2022-2025 beïnvloed door onderuitputting waarbij budgetten op de rijksbegroting naar het volgende jaar verplaatsen en de uitkomsten van de kabinetsformatie die het netto uitgavenkader wijzigen.

Correctie voor prijsontwikkelingen

De jaarlijkse correctie van het gemeentefonds voor prijsontwikkelingen is dezelfde correctie waarmee het uitgavenkader van het rijk voor loon- en prijsontwikkelingen wordt bijgesteld. Tabel 1.2 toont de percentages voor de loon- en prijsontwikkeling waarmee het reële accres van tabel 1.1 is bepaald.

Tabel 1.2 Percentages voor het bijstellen van de algemene uitkering voor de loon en prijsontwikkeling

Index prijspeil CEP 2021	2021	2022	2023	2024	2025	2026
a. Overheid beloning werknemers	2,80%	1,20%	2,00%	1,80%	2,10%	2,10%
b. Overheid materieel	1,70%	1,40%	1,50%	1,50%	1,50%	1,50%
Correctie LPO 0,5 x a + 0,5 x b	2,25%	1,30%	1,75%	1,65%	1,80%	1,80%
Index prijspeil MEV 2022	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
a. Overheid beloning werknemers	0,50%	3,10%	1,90%	2,50%	2,60%	2,60%
b. Overheid materieel	2,10%	1,90%	1,60%	1,60%	1,60%	1,60%
Correctie LPO 0,5 x a + 0,5 x b	1,30%	2,30%	1,75%	2,05%	2,10%	2,10%

1 Waartoe een motie is aangenomen bij de algemene politieke beschouwingen

* Percentages uit het CEP betreffen voor het jaar 2021 de percentages uit het CEP 2020
In de VNG-berekening die een benadering is van de daadwerkelijke correctie, wordt uitgegaan van een gevoeligheid van de rijksuitgaven van 50% voor loonontwikkelingen en van 50% voor prijsstijgingen van inkoop materieel. Duidelijk is op te maken dat de ophoging van het accres 2022 ten opzichte van de meicirculaire voor 1% samenhangt met de hogere correctie voor loon- en prijsontwikkelingen. Deze correctie wordt komend voorjaar definitief geraamd op basis van de indices van het *Centraal Economisch Plan 2022*. Met ingang van 2022 start een nieuwe regeerperiode. De VNG heeft als inzet een behoud van de brede koppeling als normeringssystematiek voor het gemeentefonds. Die koppeling aan de netto uitgaven onder de kaders moet dan ook alle investeringsuitgaven van het rijk omvatten.

Raming van de vrijval BTW-compensatiefonds aan de algemene uitkering

Wat wil het kabinet?

Het BTW-compensatiefonds (BCF) groeit sinds 2015 met hetzelfde accrespercentage als het gemeentefonds. Als gemeenten minder declareren op het BCF dan er aan middelen inzit, dan wordt het restant aan de algemene uitkering uit het gemeentefonds toegevoegd. Declareren gemeenten meer op het BCF dan erin zit, dan wordt het tekort aangevuld met middelen uit het gemeentefonds. Sinds deze afspraak valt tot nu toe ieder jaar geld uit het BCF vrij aan de algemene uitkering.
In de septembercirculaire staat een raming van de middelen in het BCF en van de declaraties van gemeenten. Alleen de vrijval voor 2021 is verwerkt in de algemene uitkering. De ramingen van de vrijval voor de jaren 2022-2026 zijn *niet* in de algemene uitkering verwerkt. In de meicirculaire 2022 vindt volgend jaar een definitieve eindafrekening over het jaar 2021 plaats op basis van de daadwerkelijke declaraties van gemeenten. Het verschil met de huidige raming uit de septembercirculaire wordt verrekend met de algemene uitkering van 2022.
In de meicirculaire 2021 viel de definitieve afrekening voor het jaar 2020 € 96 miljoen hoger uit dan in de septembercirculaire 2020 werd geraamd. Daarmee kwam de totale vrijval over het jaar 2020 uit op € 192,6 miljoen. Voor 2021 wordt de vrijval uit het BCF aan het gemeentefonds voorlopig geraamd op € 216 miljoen. Voor de raming van de latere jaren zijn de middelen in het BCF verhoogd met het accres, maar zijn de declaraties evenals vorige jaren constant gehouden. De declaraties groeien echter ook door bijvoorbeeld meer uitgaven door inflatie en inwonersgroei. De ramingen in de septembercirculaire voor de vrijval uit het BCF voor de jaren 2022-2026 hebben daarom geen realiteitswaarde.

Tabel 1.3 Bijgestelde raming van beroep op het BTW-compensatiefonds en vrijval gemeentefonds

Miljoenennota 2022	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Voeding	3.905.197	4.001.909	4.093.885	4.193.766	4.331.829	4.472.638
Beroep	3.662.029	3.790.200	3.922.857	4.060.157	4.202.263	4.349.342
Beroep gemeenten	3.252.267	3.366.096	3.483.910	3.605.847	3.732.051	3.862.673
Overschot	243.168	211.709	171.028	133.609	129.566	123.296
Aandeelpercentage	88,8%	88,8%	88,8%	88,8%	88,8%	88,8%
Naar Gemeentefonds	215.959	188.020	151.891	118.659	115.069	109.500

Wat betekent dit voor gemeenten?

Een gemeente mag voor zijn begroting 2022 uitgaan van zijn aandeel in de geraamde vrijval van € 216 miljoen en voor elke jaarschijf van de meerjarenraming 2023-2025 uitgaan van een vrijval uit het BCF aan de algemene uitkering van maximaal zijn aandeel in de vrijval van € 192,6 miljoen van de raming uit de meicirculaire. Een gemeente kan er ook voor kiezen om van lagere bedragen uit te gaan, omdat ze verwacht dat deze vrijval in de toekomst krimpt of om behoedzaam te begroten. Om daarover een besluit te nemen is voor de ondersteuning ervan in de tabel 1.3 de vrijval van het BCF aan het gemeentefonds berekend met de aanname dat de declaraties op het BCF met 3,5% per jaar groeien.

Flankerend beleid voor de gevolgen Corona

Wat wil het kabinet?

Voor het bestrijden van de negatieve effecten van de coronacrisis doet het kabinet aan flankerend beleid. Een deel ervan is belegd bij gemeenten.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Voor re-integratie wordt voor het jaar 2022 eenmalig € 58,2 miljoen aan de algemene uitkering toegevoegd. Voor bijzonder bijstand wordt in 2022 eenmalig € 15 miljoen aan de algemene toegevoegd. En voor het gemeentelijk schuldenbeleid wordt in 2022 eenmalig € 30 miljoen aan de algemene uitkering toegevoegd. Voor de jaren 2020 en 2021 zijn hiervoor ook eenmalige middelen via de algemene uitkering beschikbaar gesteld. Het flankerend beleid heeft hiermee een ad hoc karakter.

2 Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

LOKALE DEMOCRATIE

Weerbaar bestuur

Wat wil het kabinet?

Volksvertegenwoordigers en bestuurders moeten zonder oneigenlijke druk of dwang van buitenaf hun democratisch ambt kunnen vervullen. Daarom draagt het kabinet samen met partners uit het Netwerk Weerbaar Bestuur de grens uit wat niet meer toelaatbaar is bij (digitale) intimiderende en agressieve uitingen tegen politieke ambtsdragers. Daarmee streeft het kabinet naar een hoger percentage meldingen en aangiftes na incidenten. Het Netwerk Weerbaar Bestuur deelt ook lessen uit gemeenten die vooroplopen bij de aanpak van een weerbare organisatie.

Om de bestuurlijke integriteit te bevorderen wordt in de Gemeentewet vastgelegd dat een kandidaat-wethouder een Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) moet overleggen. Ook wordt hij of zij, voorafgaand aan de benoeming door de raad, aan een risicoanalyse integriteit onderworpen. Verder krijgt de Commissaris van de Koning (CvdK) meer mogelijkheden om op te treden bij bestuurlijke problemen. Decentrale overheden, de beroepsverenigingen en politieke partijen krijgen hierover voorlichting bij de invoering.

Daarnaast zet het kabinet in op de implementatie van de Europese Klokkenluidersrichtlijn. De wetswijziging hiervan moet eind dit jaar ingevoerd zijn. Ook wordt gekeken of de ondersteuning van klokkenluiders verbeterd kan worden op basis van de evaluatie van de Wet Huis voor klokkenluiders.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Gemeenteraden en colleges B en W krijgen te maken met aangescherpte integriteitsregels. Het wetsvoorstel hierover ligt nog bij de Tweede Kamer. Nog voor de gemeenteraadsverkiezingen in 2022 zullen gemeenten de extra taak krijgen om kandidaat-wethouders te onderwerpen aan een risicoanalyse. Op welke manier dat vorm krijgt, is vooralsnog onduidelijk.

De website Wetbeschermingklokkenluiders.nl[2] is ingericht om werkgevers te informeren over de wijziging van de Wet bescherming klokkenluiders waarvan de beoogde invoering eind dit jaar is. Dit heeft ook gevolgen voor de meldprocedures binnen gemeenten.

De aandacht voor bestuurlijke integriteit geldt ook voor ambtelijke integriteit. Deze zaken moeten we in samenhang zien. Dit geldt ook voor agressie, intimidatie en geweld tegen zowel politieke ambtsdragers als gemeenteambtenaren.

Sterke democratie en toekomstbestendig bestuur

Wat wil het kabinet?

Het kabinet geeft aan te blijven werken aan voorstellen voor een goede balans tussen slagvaardigheid en democratische legitimiteit van het decentraal openbaar bestuur. Decentrale overheden staan voor complexe maatschappelijke opgaven. Om goed uitvoering te kunnen geven aan die maatschappelijke opgaven, kiezen decentrale overheden steeds meer voor uitvoering in regionale samenwerking. Hierdoor ontstaan steeds meer verschillende regionale samenwerkingsverbanden. Met de wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen versterkt het kabinet de democratische legitimatie van deze samenwerkingsvormen.

2 Wetbeschermingklokkenluiders.nl

Wat betekent dit voor de gemeenten?

Het is positief dat er naar oplossingen wordt gezocht om de democratische legitimiteit van besluitvorming door gemeenschappelijke organen te versterken. Colleges van B en W zijn zelf lokaal verantwoordelijk en leggen rekenschap af aan hun gemeenteraden. Voor gemeenteraden is het van belang om te kunnen beschikken over de juiste sturingsinstrumenten om zowel hun kaderstellende als hun controlerende rol ten aanzien van een gemeenschappelijke regeling goed te kunnen vervullen. Ook in het verlengd lokaal bestuur moeten de sturings- en verantwoordingsrelaties helder en eenduidig zijn. Binnen de huidige wetgeving zoekt men naar juridische oplossingen, maar we blijven het gesprek voeren over de vormgeving van regionale samenwerking.

Verkiezingen

Wat wil het kabinet?

Het kabinet treft voorbereidingen voor de gemeenteraadsverkiezingen op 16 maart 2022. Ook bereidt de minister van BZK de eerste experimenten voor met een nieuw stembiljet. Deze experimenten zullen, als het parlement de Tijdelijke experimentenwet nieuwe stembiljetten heeft aangenomen, zo snel mogelijk plaatsvinden. Daarnaast heeft de minister van BZK samen met de VNG, NVVB en Kiesraad de Verkiezingsagenda 2030 opgesteld. Deze agenda is in juni 2021 naar het parlement gestuurd. In deze agenda staan maatregelen die het kabinet, de VNG, de NVVB en de Kiesraad in de komende jaren nodig vinden voor de verdere ontwikkeling en vernieuwing en het onderhoud van het verkiezingsproces.
De robuustheid en de toegankelijkheid van het verkiezingsproces worden versterkt. Een deel van de maatregelen is in de afgelopen kabinetsperiode al in gang gezet, waaronder het actieplan toegankelijk stemmen en uitbreiding van taken en bevoegdheden van de Kiesraad. Daarnaast is er sprake van noodzakelijk onderhoud, zoals verbetering van het proces van kandidaatstelling. Het kabinet heeft voor 2022 een incidenteel bedrag van € 6,5 miljoen vrijgemaakt om continuïteit en onderhoud te borgen. De verdere uitwerking en financiering van de Verkiezingsagenda 2030 is aan een volgend kabinet.

Wat betekent dit voor de gemeenten?

Het hangt van de epidemiologische omstandigheden af of het nodig is de gemeenteraadsverkiezingen met in achtneming van coronamaatregelen te organiseren. De Tijdelijke wet verkiezingen COVID-19 loopt af op 1 januari 2022, maar kan worden verlengd. Deze wet regelt onder meer het vervroegd stemmen en biedt de grondslag voor het nemen van hygiëne- en beschermingsmaatregelen om de verspreiding van corona tegen te gaan. Over verlenging van de wet volgt dit najaar besluitvorming, zodat gemeenten tijdig weten welke maatregelen op 16 maart 2022 van kracht zijn.

Vier kleine gemeenten kunnen bij de gemeenteraadsverkiezingen experimenteren met het nieuwe stembiljet, mits het wetgevingsproces dit najaar is afgerond. Dit stembiljet is gebruiksvriendelijker, sneller en makkelijker te tellen en bovendien elektronisch telbaar. De voorbereidende gesprekken hiervoor zijn met het ministerie van BZK gestart.

De structurele vernieuwingen in de Verkiezingsagenda 2030 vragen op korte en langere termijn belangrijke aanpassingen in de werkprocessen van gemeenten. Zo brengt de Wet nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen wezenlijke veranderingen in de procedure van het (her)tellen van de stemmen en controleren van uitslagen. De maatregelen dragen bij aan de kwaliteit, betrouwbaarheid, transparantie en controleerbaarheid van het verkiezingsproces. Daarbij is uitdrukkelijk ook aandacht voor de uitvoerbaarheid van de organisatie van de verkiezingen door de gemeenten. Zo wordt het proces op onderdelen gedigitaliseerd, waaronder het digitaal afleggen van ondersteuningsverklaringen en het elektronisch tellen van de stemmen. Ook werkt het ministerie aan een centrale plek voor communicatie en ondersteuning voor gemeenten. Daarnaast is met gemeenten een invoeringstermijn van 3 maanden afgesproken voor nieuwe wet- en regelgeving. Voor de uitvoering van de verkiezingsagenda zijn incidentele middelen, maar geen structurele financiële dekking voorzien.

Rechtspositie politieke ambtsdragers

Wat wil het kabinet?

Het kabinet wil een diverse samenstelling van het openbaar bestuur bevorderen. Dat draagt bij aan een inclusieve politieke cultuur. Hiertoe biedt het kabinet netwerkevenementen en oriëntatieprogramma's aan voor politieke aspiranten uit ondervertegenwoordigde groepen. Bij een aantrekkelijk politiek ambt voor diverse groepen hoort ook een daarop toegesneden rechtspositie. In dat kader roept het kabinet het adviescollege rechtspositie politieke ambtsdragers in 2022 in het leven. Daarnaast wil het kabinet de politieke pensioenen onderbrengen in het nieuwe pensioenstelsel, waartoe een breed gedragen stappenplan wordt opgesteld.

Wat betekent dit voor de gemeenten?

Het adviescollege rechtspositie politieke ambtsdragers is een onafhankelijk college dat het kabinet adviseert over majeure rechtspositionele thema's die politieke ambtsdragers aangaan. Het Overleg Rechtspositie Decentrale Politieke Ambtsdragers (ORDPA) zal afstemming zoeken met dit orgaan, om haalbaarheid en toepassing van adviezen te kunnen wegen.

Het Pensioenakkoord heeft gevolgen voor de Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (Appa) vanaf 1 januari 2027. Wij brengen de financiële gevolgen van deze stelstelwijziging in kaart met inachtneming van de financiële situatie van gemeenten.

DIGITALE OVERHEID

Digitale identiteit & Vertegenwoordiging

Wat wil het kabinet?

Het kabinet verbetert in 2022 de toegang tot de digitale overheid met de verdere inzet van een inlogmiddel op hogere betrouwbaarheidsniveaus en digitale toegang van Nederlanders bij Europese overheden en voor Europeanen bij Nederlandse overheden. Daarnaast wordt, voor inwoners en ondernemers die niet zelf digitaal zaken kunnen doen, verder gewerkt aan voorzieningen voor vrijwillig machtigen en wettelijke vertegenwoordiging.

Wat betekent dit voor gemeenten?

De verbeteringen zijn bevorderlijk voor de veiligheid, toegankelijkheid en mogelijkheden van de gemeentelijke digitale dienstverlening. Tot de inwerkingtreding van de Wet digitale overheid bepalen gemeenten zelf of ze het inlogmiddel op hogere betrouwbaarheidsniveaus en de digitale machtigingsvoorzieningen inzetten. Met behulp van uitvoeringstoetsen op de Wet digitale overheid bepaalt de VNG wat de daadwerkelijk impact op gemeenten is. Wij zijn met het ministerie van BZK en een aantal gemeenten een project gestart voor een proefaansluiting op de machtigingsvoorzieningen.

Meerjarenprogramma Infrastructuur Digitale Overheid

Wat wil het kabinet?

Het kabinet werkt in 2022 met de nieuwe structuur van het Meerjarenprogramma Infrastructuur Digitale Overheid (MIDO). Deze nieuwe structuur ondersteunt een effectieve afstemming tussen beleid en uitvoering van de digitale overheid. Hiermee ontstaat vanuit een visie op digitale dienstverlening een realistische meerjarenplanning voor vernieuwing, doorontwikkeling en beheer van de Gemeenschappelijke Digitale Infrastructuur (GDI). Deze planning heeft als doel om de GDI haalbaar, kostenefficiënter en effectiever te maken.

Wat betekent dit voor gemeenten?

De nieuwe structuur van het MIDO is op het moment van schrijven nog in ontwikkeling. Wij brengen via de huidige structuur van de GDI, al dan niet in samenwerking met andere medeoverheden, de wensen en eisen van gemeenten in bij de uitwerking van de nieuwe structuur. Hierbij zetten we ons in voor meer invloed op het beleid, de kosten en meer ruimte voor onze functionele wensen en prioriteiten. Gemeenten kunnen de GDI dan effectief benutten voor verdergaande digitalisering van de gemeentelijke dienstverlening.

Een veilige digitale informatiesamenleving

Wat wil het kabinet?

In een veilige informatiesamenleving kan de maatschappij erop vertrouwen dat de dienstverlening van de overheid op een veilige manier verloopt. Digitale veiligheid is een randvoorwaarde voor een kwalitatief goede informatievoorziening van de overheid, evenals echtheid en toegankelijkheid van informatie.
Daarom gaat de overheid in 2022 onverminderd door met de implementatie van de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) en actualiseert het kabinet de BIO, zodat ook aansluiting bij internationale standaarden behouden blijft. In dit kader wil het kabinet in 2022 de BIO in de volgende tranche van de Wet digitale overheid wettelijk verankeren.

Wat betekent dit voor gemeenten?

De gemeenten hebben de BIO al ingevoerd; in de algemene ledenvergadering van november 2020 is deze overheidsbrede norm vastgesteld als verplichtende gemeentelijke standaard. Implementatie van de BIO is een dynamische aangelegenheid en we zullen dit steeds op basis van bestaande dreigingen en risico's tegen het licht gehouden. De VNG ondersteunt gemeenten hierbij door het uitbrengen van het tweejaarlijkse dreigingsbeeld van de Informatiebeveiligingsdienst (IBD). Het programma Verhogen digitale weerbaarheid helpt gemeenten om binnen de kaders van deze BIO de meest cruciale maatregelen te treffen om weerbaar te zijn tegen digitale verstoringen. Het verantwoordingsproces ENSIA biedt bestuurders de mogelijkheid om verantwoording over de stand van de implementatie BIO af te leggen aan raad, maar ook departementale toezichthouders. Die verantwoording alleen biedt geen garantie op veiligheid. Aanvullende maatregelen zoals benoemd in het programma Verhogen digitale weerbaarheid, het alloceren van voldoende budget, oefenen en het interne bestuurlijk gesprek over digitale veiligheid zijn daarbij ook een vereiste.

Inkoop van ICT-producten en diensten

Wat wil het kabinet

Het kabinet stimuleert het gebruik van een online instrument (Inkoopeisen Cybersecurity Overheid) bij de inkoop van ICT-producten en -diensten om te voldoen aan de vereiste informatieveiligheid en privacy. Ook voor overheidswebsites en mailverkeer werken we aan de verhoging van de informatieveiligheid.

Wat betekent dit voor gemeenten?

De informatiebeveiligingsdienst voor gemeenten heeft in samenwerking met gemeenten en gemeentelijke leveranciers een specifiek voor gemeenten ontwikkelde risicoanalysetool ontwikkeld die deels bovengenoemde functionaliteit in zich heeft. Gemeenten kunnen deze gemeentelijke integrale risico- en privacy-analyse (IRPA) tool gebruiken naast het hierboven aangehaalde instrument.

Digitale inclusie

Wat wil het kabinet?

Mensen die moeite hebben met (digitale) dienstverlening van de overheid kunnen bij Informatiepunten Digitale Overheid (IDO's) persoonlijke hulp krijgen. De DigiHulplijn (0800-1508) is er voor minder digitaal vaardige mensen die graag persoonlijk op weg worden geholpen via telefonisch contact. In de Alliantie Digitaal Samenleven werken publieke en private partijen samen aan het bevorderen van digitale inclusie. De activiteiten spitsen zich toe op 4 doelgroepen: (jong)werkenden met Technostress, 18-jarigen en Digitaal Gedoe, Opvoeders en kinderen en Ouderen Online.

Wat betekent dit voor gemeenten?

De regeling voor lokale bibliotheken voor het inrichten van IDO's wordt voortgezet. Gemeenten kunnen via de Alliantie Digitaal Samenleven als partner samenwerking zoeken met het bedrijfsleven om digitale inclusie te bevorderen.

Digitale toegankelijkheid en begrijpelijke communicatie

Wat wil het kabinet?

Het ministerie van BZK zet ondersteunende instrumenten in voor digitale toegankelijkheid, begrijpelijkheid en gebruiksvriendelijkheid. Het NL Design System en de kennisbank beeldtaal worden verder doorontwikkeld. DigiToegankelijk.nl monitort de voortgang van overheden bij het toegankelijk maken van overheidswebsites, mobiele apps en intra- en extranetten. Dit doen zij met behulp van het register voor toegankelijkheidsverklaringen. Over de resultaten wordt gerapporteerd aan de Europese Commissie. Er worden afspraken met provincies gemaakt over de inrichting van het interbestuurlijk toezicht.

Wat betekent dit voor gemeenten?

In 2022 organiseert Gebruiker Centraal bijeenkomsten en masterclasses over begrijpelijke, duidelijke en voor iedereen toegankelijke dienstverlening. De Direct Duidelijk Brigade werkt met gemeenten en de VNG samen aan het begrijpelijker maken van overheidsteksten. De provincies gaan actief toezicht houden op de uitvoering van het Besluit digitale toegankelijkheid overheid (BDTO) indien de Wet digitale overheid wordt aangenomen door het parlement. Het zal voor veel gemeenten een inspanning zijn om aan het BDTO te voldoen. Het VNG Aanjaagteam zet de ondersteuning aan gemeenten bij de opgave om digitale toegankelijk en begrijpelijk te worden met inzet van ambassadeurs en kennisdeling voort.

Stelsel van basisregistraties

Wat wil het kabinet?

Het ministerie van BZK zet de verbetering van het stelsel van basisregistraties voort, door het stelsel juridisch, organisatorisch en technisch zo in te richten dat de gegevens eenvoudig bij de bron kunnen worden opgehaald en vervolgens gecombineerd en gebruikt kunnen worden. Zo kunnen deze gegevens optimaal worden benut om burgers en ondernemers digitale diensten te bieden en maatschappelijke opgaven op te pakken. De departementen, uitvoeringsorganisaties en medeoverheden die betrokken zijn bij het stelsel van basisregistraties stemmen onderling hun verbeteracties op elkaar af. Het ministerie van BZK financiert monitoring, onderzoek en ondersteuning en het meldpunt voor fouten in overheidsregistraties. Dit is conform de afspraken in het interbestuurlijk programmaplan voor de verbetering van het stelsel van basisregistraties.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Gemeenten hebben baat bij een goed functionerend stelsel van basisregistraties. Ze gebruiken de data uit deze basisregistraties bij de uitvoering van taken. De kwaliteit van gegevens wordt verbeterd en belemmeringen in het gebruik ervan worden weggenomen. De mogelijkheid om gegevens bij de bron op te halen, sluit aan bij de gemeentelijke visie Common Ground.

Gemeenten hebben als bronhouder ook een grote rol in het actueel houden van de gegevens in een aantal basisregistraties. Met het oog op maatschappelijke opgaven en de toegenomen informatiebehoefte van de overheid en maatschappij werken wij interbestuurlijk aan een nieuw toekomstbeeld voor het stelsel van basisregistraties. Daarnaast liggen er plannen om enkele specifieke registraties door te ontwikkelen (de Basisregistratie Personen en enkele geo-basisregistraties). Voor gemeenten is het belangrijk dat er, naast overeenstemming over de toekomstige inhoud van deze registraties, ook goede afspraken worden gemaakt over rollen, verantwoordelijkheden, governance en financiering.

Basisregistratie Personen (BRP)

Wat wil het kabinet?

Het kabinet verbetert de BRP op basis van een meerjarige ontwikkelagenda. In 2022 start het kabinet met een experiment met het registreren en bijhouden van tijdelijke verblijfsadressen van niet-ingezetenen in de BRP. Het doel is onder andere beter zicht op verblijf van arbeidsmigranten in Nederland.

Wat betekent dit voor gemeenten?

De meerjarige ontwikkelagenda bestaat sinds dit jaar en daarmee wordt de BRP stapsgewijs verbeterd en vernieuwd. In 2021 zijn eerste stappen gezet om de registratie van niet-ingezetenen, met name arbeidsmigranten, te verbeteren. Bij de eerste registratie wordt sinds begin 2021, met toestemming van de persoon zelf, het telefoonnummer en e-mailadres van de betrokkene vastgelegd.
Voor de registratie van het tijdelijke verblijfadres wordt in 2022 een wettelijke grondslag gecreëerd met een Experimenteerbesluit BRP. Ook wordt het voor betrokkene zelf mogelijk gemaakt online de contactgegevens en het verblijfadres te wijzigen. Dit zorgt ervoor dat gemeenten zicht krijgen op de verblijfplaats van arbeidsmigranten.

Interbestuurlijke Datastrategie

Wat wil het kabinet?

In 2021 wordt de Interbestuurlijke Datastrategie Nederland gelanceerd. Dit is het richtinggevende databeleid van de Nederlandse overheid, om verantwoord datagebruik te stimuleren. In 2022 zet het kabinet op meerdere vlakken stappen vooruit. Ze ondersteunt verschillende dataprojecten, bijvoorbeeld rondom stikstofmonitoring voor N2000-gebieden in Zuid-Holland en de bouwopgave in Flevoland. De uitdagingen en geleerde lessen binnen deze projecten gebruiken ze als inbreng voor de ontwikkeling van structurele oplossingen en toekomstig databeleid. Ook publiceert het kabinet een datamanifest met basisprincipes voor datagebruik door de overheid en versterkt het kabinet de kennispositie met betrekking tot data-initiatieven en instrumenten voor verantwoord innoveren.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Deze datastrategie is samen met de VNG opgesteld. Het richt zich op het ondersteunen van gemeenten en ketenpartners in de aanpak van belangrijke maatschappelijke opgaven, waarbij zij gebruik maken van beschikbare data, met duidelijkere kaders en handvatten hoe dit op een verantwoorde manier te doen. Ook komen hier generieke voorzieningen en oplossingen uit voort, die aansluiten bij de gedachte van Common Ground en Samen Organiseren.

Publieke waarden en grondrechten borgen in de digitale samenleving

Wat wil het kabinet?

In 2022 zet het kabinet de huidige activiteiten rondom waardegedreven digitalisering voort. Het kabinet blijft werken aan de borging van publieke waarden en grondrechten in de digitale samenleving. Daartoe blijft het kabinet de maatschappelijke dialoog en voorlichting stimuleren, concrete beleidsinstrumenten ontwikkelen, onderzoek doen en het onderwerp internationaal agenderen.
Ook werkt het kabinet in 2022 aan handvatten voor overheden om op een verantwoorde manier technologie in te zetten. Voorbeelden zijn instrumenten om de transparantie over de inzet van technologie door organisaties te vergroten. Denk daarbij aan een standaard voor het opzetten van een algoritmeregister of een standaard voor inkoopvoorwaarden om te zorgen dat leveranciers van digitale systemen publieke waarden in hun systemen borgen.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Gemeenten hebben baat bij de ontwikkeling van instrumenten die hen helpen om maatschappelijk verantwoord te innoveren. Tegelijkertijd is het teleurstellend dat het kabinet geen extra inspanningen aankondigt op dit urgente onderwerp. We staan klaar om instrumenten als de Code Goed Digitaal Openbaar Bestuur in de praktijk te toetsen, maar hebben daar geen middelen voor. Ook mist er een sterkere regie over de verschillende instrumenten die worden ontwikkeld om ze te laten landen in de gemeentelijke organisatie.

Wet open overheid en informatiehuishouding

Wat wil het kabinet?

De Wet open overheid (Woo) ligt momenteel bij de Eerste Kamer en treedt naar verwachting in de eerste helft van 2022 in werking. De Woo heeft als doel om overheden transparanter te maken en verplicht overheden om documenten in 11 informatiecategorieën actief te openbaren. Komend jaar staat in het teken van de implementatie van de Woo. Bij de kabinetsreactie op het rapport Ongekend

Onrecht van de Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag (POK) zijn middelen vrijgemaakt voor de uitvoering.
In 2022 wordt interbestuurlijk gewerkt aan 3 zaken: de oprichting van het Adviescollege Openbaarheid en Informatiehuishouding, het opstellen en uitvoeren van het Meerjarenplan voor verbetering van de informatiehuishouding en de inrichting en doorontwikkeling van het Platform Open Overheidsinformatie (PLOOI) beheerd door het agentschap UBR|KOOP.
Daarmee komt er één centraal platform waar burgers, ondernemers, wetenschappers en journalisten een overzicht van alle openbare overheidsinformatie kunnen vinden.
Het kabinet heeft voor het verbeteren van informatiehuishouding van de rijksoverheid structureel € 800 miljoen gereserveerd. Het actieplan 'Open op orde' moet een versnelling teweegbrengen.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Voor de uitvoering van de Woo ontvangen de gemeenten middelen via het gemeentefonds: incidenteel en daarna een structureel bedrag. Voor de uitvoering komt voor gemeenten een bedrag beschikbaar van in totaal € 164 miljoen over een periode van 5 jaar, en een structurele compensatie van € 42 miljoen vanaf 2026. Via de meicirculaire 2021[3] van het gemeentefonds zijn de gemeenten daarover geïnformeerd. Deze middelen zijn bedoeld ter compensatie van de kosten voor de actieve openbaarmaking. Het gebruik van PLOOI wordt voor gemeenten verplicht.

Gemeenten ontvangen geen middelen voor het op orde brengen van de informatiehuishouding: dat is een verantwoordelijkheid van elke overheidsorganisatie zelf. De VNG zet het ondersteuningsprogramma voor gemeenten voort en ontvangt daarvoor een subsidie van € 600.000. Daarbij werken we aan noodzakelijke innovaties, samen met het Rijksprogramma voor Duurzaam digitale informatiehuishouding (RDDI) en het Nationaal Archief. Het Adviescollege zal de implementatie van de Woo monitoren en daarover rapporteren aan de minister van BZK. Het Adviescollege speelt ook een bemiddelende rol bij klachten van onder andere journalisten en wetenschappers over de afhandeling van een verzoek om informatie door overheden.

Hoogwaardige dienstverlening

Wat wil het kabinet?

Er wordt toegewerkt naar één overheid die begrijpelijke, hoogwaardige, toegankelijke, integrale en geïntegreerde dienstverlening aanbiedt langs duidelijke en voorspelbare kanalen. Daarbij staat goede communicatie en een mensgerichte aanpak centraal. Het traject Werk aan Uitvoering (WaU) richt zich op versterking van de publieke dienstverlening. Er is een meerjarige Werkagenda voor de publieke dienstverlening geformuleerd door het kabinet, uitvoeringsorganisaties, gemeenten en provincies. Deze partijen richten zich de komende jaren gezamenlijk op het oplossen van grote vraagstukken als overheidsbrede dienstverlening, maatwerk en digitalisering, doenlijke en uitvoerbare wet- en regelgeving en het samenspel tussen politiek, beleid en uitvoering. Dit vraagt om investeringen over een periode van 10 jaar. De uitvoering is het gezicht van de overheid naar de inwoner. Een goed functionerende uitvoering is van groot belang voor het vertrouwen van de inwoner in de overheid. WaU sluit aan op de eerder verschenen kabinetsreactie op het rapport 'Ongekend onrecht' van de Parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag (POK)

In 2022 gaat het om een bedrag van € 48,4 miljoen. Met de structurele middelen vanuit de POK is deels invulling gegeven aan de handelingsperspectieven die voortkwamen uit Werk aan Uitvoering.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Voor gemeenten betekent dit geen grote verandering op de korte termijn. Wel een nauwere samenwerking met andere overheidsinstanties op de lange termijn. De VNG ontvangt in 2022 subsidie om gemeenten te ondersteunen bij de verbetering van dienstverlening aan inwoners en ondernemers (via projecten als Omnichannel en Overheidsbreed loket, Single digital gateway). Tevens ontvangt de VNG een bijdrage om de bestuurlijke verantwoording plaats te laten vinden in de gemeentelijke planning- en controlcyclus.

3 https://vng.nl/nieuws/compensatie-woo-in-de-meicirculaire

Wonen

Wat wil het kabinet?

Het kabinet stelt € 100 miljoen per jaar beschikbaar voor 10 jaar om extra woningbouw te stimuleren. Dit komt beschikbaar voor extra woningbouw voor deze periode. De middelen mogen echter naar voren worden gehaald en in 3 jaar worden uitgegeven. Er komen 14 grootschalige woningbouwgebieden waar het rijk meer regie op voert. Het kabinet verkent de mogelijkheden voor versterking van het bestuurlijk instrumentarium en actief grondbeleid door het rijk. Gemeenten krijgen meer ruimte om betaalbare koopwoningen te bouwen met de Omgevingswet. Vanaf 1 januari 2022 kunnen gemeenten voor starters en doorstromers gebruik maken van de opkoopbescherming. Voor het volkshuisvestingsfonds is geen geld gereserveerd; daardoor loopt het voorlopig af. Vanwege de 'huurbevriezing' wordt de verhuurdersheffing voor corporaties verlaagd met € 180 miljoen. De heffing zelf, nu € 1,7 miljard, blijft in stand[4]. Er is in 2022 € 20 miljoen beschikbaar voor het stimuleren van geclusterde woningen voor ouderen. Ook komt er € 10 miljoen beschikbaar voor kwetsbare groepen.

Wat betekent dit voor gemeenten?

De aanpak van de problemen op de woningmarkt vragen om meer inzet van de rijksoverheid, maar gelet op de demissionaire status van het kabinet zit dat er nu niet in.

Het is nog niet duidelijk hoe de € 1 miljard voor de extra woningbouw zal worden besteed; via een extra woningbouwimpuls, via de 14 grootschalige gebieden of op een andere manier. Doordat de middelen naar voren gehaald kunnen worden, kunnen gemeenten extra bouwprojecten realiseren. Meer rijksregie op ondersteuning van het verwerven van grond of ontsluiten van woningbouwprojecten is welkom, het moet niet leiden tot rijksregie op het aanwijzen van uitleglocaties.
Vanaf 1 januari 2022 kunnen gemeenten de opkoopbescherming invoeren. De VNG zal voor die tijd een wijziging van de modelverordening Huisvestingswet publiceren.De financiering voor de huisvesting van aandachtsgroepen zal nader worden ingevuld via een regeling.

Verduurzamen gebouwde omgeving

Wat wil het kabinet?

Voor verduurzaming van woningen en gebouwen trekt het kabinet ruim € 1,3 miljard extra uit. Daarvan gaat:

- ruim € 500 miljoen naar een nationaal isolatieprogramma voor de 20% slechtste woningen;
- bijna € 300 miljoen naar tegemoetkomingen bij de aanschaf van hybride warmtepompen;
- ruim € 500 miljoen extra budget beschikbaar om vastgoed van politie, justitie, scholen en ziekenhuizen sneller energiezuiniger te maken.

Het kabinet stelt ruim € 70 miljoen beschikbaar als overbrugging voor gemeentelijke uitvoeringstaken op de Regionale energiestrategieën, uitrol van laadpalen, energieloketten en uitvoeringsplannen (wijkgerichte aanpak). Daarvan is € 20 miljoen bestemd voor de organisatie Nationaal Programma RES en € 50 miljoen voor gemeenten.

Wat betekent dit voor gemeenten?

De € 70 miljoen voor regionale en gemeentelijke uitvoeringstaken is het absolute minimum voor gemeenten. Hiermee kunnen zij hun huidige inzet op het Klimaatakkoord voortzetten en voorkomen we een stap terug. Wij zien dit als een overbrugging, zodat voorkomen wordt dat medeoverheden alle capaciteit op klimaatinzet moeten afbouwen, waarmee veel kennis en tempo verloren zou gaan. Gemeenten houden zich aan de afspraken uit het Klimaatakkoord en zijn vol aan de slag met de uitrol van laadinfrastructuur en het maken van transitievisies warmte. Het volledige bedrag, conform het ROB-advies, is nodig zodat gemeenten, provincies en waterschappen daadwerkelijk alle afspraken uit het Klimaatakkoord kunnen gaan uitvoeren. Zonder die middelen kunnen ze dat niet en raken de doelstellingen van het Klimaatakkoord uit het zicht.

Er missen extra impulsen voor het programma Aardgasvrije Wijken. Het is belangrijk dat het nationaal isolatieplan en de stimulering van hybride warmtepompen in lijn zijn met de gemeentelijke wijkaanpak,

4 NB: een motie bij de Algemene Politieke Beschouwingen brengt hier verandering in.

zodat de keuzes die inwoners maken bij de verduurzaming van hun woning niet leiden tot spijt. Dat betekent ook dat de isolatiesubsidies niet beperkt moeten worden tot alleen de slechtste woningen in de wijk. De bijdrage aan het uiteindelijk helemaal aardgasvrij maken van woningen is maar zeer beperkt.

Het kabinet kiest ervoor om veel noodzakelijk maatregelen om de 2030-doelen te halen door te schuiven naar de formatie. Dat geldt onder andere voor het verder beprijzen van energie (op zo'n manier dat energiearmoede wordt vermeden), middelen om warmtenetten in de wijken te financieren en de noodzakelijke middelen voor de uitvoeringslasten. Met de middelen voor het nationaal isolatieprogramma is de afgesproken woonlastenneutraliteit voor bewoners in de wijkaanpak nog niet gedekt.

Wonen en Zorg

Wat wil het kabinet?

Het kabinet stelt voor geclusterd wonen € 20 miljoen beschikbaar en € 10 miljoen voor kwetsbare groepen. Voor bestaande woonzorgopgaven, stimulerings- en kennisregelingen begroot het kabinet alleen voor 2022 en niet opvolgend voor 2023 en 2024; bijvoorbeeld de woonzorg stimuleringsregeling (dit is terug te lezen in de begroting van het ministerie van VWS). In de begrotingen per ministerie en de separate begrotingen staan de veranderopgaven voor de huizenmarkt, zorg en leefbaarheid (veiligheid) apart geduid en gefinancierd. In de BZK-begroting stelt het kabinet dat het toegankelijk, betaalbaar en toekomstbestendig mogelijk maken van de woningmarkt voor iedereen, alleen lukt door veel samen te werken en telkens alle belangen af te wegen. Het ministerie van BZK wil die samenwerking aanjagen, maar stelt hier geen aparte budgetten voor beschikbaar. Om ouderen langer thuis te laten wonen is er € 12,3 miljoen beschikbaar voor E-health-oplossingen in 2022 (terug te lezen in de begroting van het ministerie van VWS).

Wat betekent dit voor gemeenten?

De gewenste samenhang en urgentie ontbreekt qua kosten en opgaven voor gemeenten op de wonen en zorg vraagstukken. Een betere regionale verdeelsystematiek voor aandachtsgroepen bespaart hoge investeringen voor gemeenten in zorg, leefbaarheid en veiligheid. Dat betekent voor gemeenten dat er meer investeringscapaciteit en garanties nodig zijn. Om dit in samenhang te realiseren en de uitvoering te versnellen dienen de vele financiële schotten, domeinen en aandachtsgroepen samen te worden gebracht om aan de toekomstige woonzorg vraag van alle aandachtsgroepen te voldoen. E-Health heeft de afgelopen jaren nog niet het verschil gemaakt, wachtlijsten voor zorgplekken lopen op en mantelzorg en reguliere zorg raken overbelast in de krappe arbeidsmarkt.

Omgevingswet

Wat wil het kabinet?

Er komt een bedrag van in totaal € 23 miljoen beschikbaar voor de koepels van gemeenten, provincies en waterschappen en voor de rijkspartijen die de Omgevingswet invoeren. Hiermee geeft het kabinet een stimulans voor een goede en tijdige invoering van de wet.

Wat betekent dit voor gemeenten?

De koepels en rijkspartijen verkennen op dit moment hoe het bedrag van € 23 miljoen kan worden ingezet als stimulans voor een goede en tijdige invoering van de wet. Dit voorjaar heeft de VNG een claim ter hoogte van € 150 miljoen bij de minister van BZK neergelegd. Dit bedrag is bedoeld om de invoeringskosten van gemeenten incidenteel te compenseren in 2022. Het kabinet heeft deze claim nog niet gehonoreerd. De goede en tijdige invoering van de Omgevingswet komt hiermee in het gedrang.

Grensoverschrijdende Samenwerking

Wat wil het kabinet?

Het kabinet zet zich in om de leefbaarheid en economische structuur van grensregio's te versterken. Daarnaast verbetert het kabinet de samenwerking in en met grensregio's, worden knelpunten langs de grens aangepakt en worden grensoverschrijdende initiatieven gestimuleerd. Dit draagt bij aan het

potentieel van grensregio's om prettig te wonen en te leven, evenals het terugdringen van grensbelemmeringen.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Het kabinet blijft zich inzetten op het gebied van grensoverschrijdende samenwerking. De afgelopen jaren is deze samenwerking versterkt. Dit heeft onder meer zijn vruchten afgeworpen tijdens de coronapandemie. Desalniettemin werpen landsgrenzen in de dagelijkse praktijk nog steeds drempels op voor de ontwikkeling van grensgemeenten en grensregio's. Vanuit hun bevoegdheden en taken dragen gemeenten bij aan zaken als een grensoverschrijdende arbeidsmarkt en economie. De aanpak van knelpunten, het stimuleren van grensoverschrijdende initiatieven en versterken van samenwerking zorgt ervoor dat grensgemeenten en grensregio's beter in staat worden gesteld om grensoverschrijdende opgaven aan te pakken en agglomeratievoordelen te benutten.

Caribische Nederlanden

Wat wil het kabinet?

De financiële en economische situatie op Caribisch Nederland (Aruba, Curacao en Sint Maarten) was al langere tijd zeer kwetsbaar. De aanhoudende Covid-19 pandemie heeft de bestaande kwetsbaarheden op de eilanden uitvergroot, op het gebied van economische ontwikkeling, werkgelegenheid, infrastructuur en armoede. De economieën lijden zwaar onder het afgenomen toerisme. Nederland heeft Aruba, Curaçao en Sint Maarten met medische bijstand geholpen onder meer met het oog op beheersing van Covid-19 en met voedselhulp. Ook zijn er leningen verstrekt ten behoeve van liquiditeitssteun. Nieuwe liquiditeitssteun wordt alleen nog onder voorwaarden verleend met het doel om het weerstandsvermogen van de Landen te versterken. Ook op de BES-eilanden zet het kabinet in op het verbeteren van de kwaliteit van leven, versterken van de lokale bestuurs- en uitvoeringskracht en verder ontwikkelen van de infrastructuur.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Met Landspakketten wordt gewerkt aan hervormingen en maatregelen om de eilanden financieel, economisch en bestuurlijk weerbaar te maken. De VNG gaat graag met het Ministerie van BZK in gesprek om te bezien hoe de VNG een rol kan spelen om de eilanden te ondersteunen in de uitvoering van de Landspakketten.

3 Justitie en Veiligheid

Digitalisering rechtspraak

Wat wil het kabinet?

Rechtbanken, gerechtshoven en bijzondere colleges (de 'rechtspraak') werken in 2022 verder aan digitale toegankelijkheid tot de rechter. Het doel is om procespartijen via een digitaal kanaal toegang te geven tot de rechtspraak en op een veilige manier met partners en rechtszoekenden over zaken te communiceren. Zaken kunnen dan digitaal worden ingediend, waarna de procespartijen berichten en stukken digitaal met de rechtspraak kunnen uitwisselen. Hiertoe wordt verder uitvoering gegeven aan het Basisplan digitale toegankelijkheid dat in 2020 door het Bureau ICT-toetsing is getoetst. De eerste zaakstromen worden binnen het civiel recht en het bestuursrecht opgepakt. De komende jaren wordt digitale ontsluiting stapsgewijs in alle overige zaakstromen gerealiseerd. Uiteindelijk zal digitaal procederen verplicht zijn voor professionele procespartijen, zoals beoogd met de digitaliseringswetgeving.

Wat betekent dit voor gemeenten?

De uitvoering van het Basisplan voor digitalisering van de rechtspraak vraagt om een aanpassing van de werkwijze van gemeenten wanneer zij procederen. Hoe groot deze impact op de gemeentelijke bedrijfsvoering zal zijn, is op dit moment nog niet bekend. Onbekend is ook wanneer het digitaal procederen in het bestuursrecht en het civiele recht voor gemeenten zal gaan spelen.

Ondermijning

Wat wil het kabinet?

Het kabinet en andere partijen staan voor de grote taak om de georganiseerde, ondermijnende criminaliteit terug te dringen. Deze criminaliteit heeft een ontwrichtende invloed op onze samenleving. Het kabinet wil met een gezamenlijke inspanning de criminele (drugs)industrie zoveel mogelijk ontmantelen. Ook is het nodig om te werken aan het weerbaarder maken van onze legale economie en logistiek, ons bestuur en onze justitiële aanpak van crimineel geld, bedreigingen en liquidaties. De focus richt zich in 2022 op de aanpak van dominante criminele verdienmodellen en op de randvoorwaarden die Nederland aantrekkelijk maken voor ondermijning. Ook moet het criminele milieu minder aantrekkelijk worden voor jongeren. In 2022 krijgen uiteenlopende wetstrajecten uit de wetgevingsagenda 'aanpak ondermijning' een vervolg.

Het kabinet focust op vijf cruciale deelopgaven: preventie en weerbaarheid in de aanpak, krachtig ondermijningsbeleid, verdere inrichting van het Multidisciplinair Interventieteam (MIT), criminele geldstromen en een sterk stelsel van bewaken en beveiligen.

Het kabinet heeft in dit licht besloten om in 2022 € 524 miljoen extra te investeren in de bestrijding van ondermijnende criminaliteit, waarvan € 154 miljoen wordt uitgetrokken voor bescherming en veiligheid. Daarnaast zijn structurele middelen beschikbaar gesteld voor de samenhangende aanpak van ondermijning. Dat komt neer op een bedrag van € 370 miljoen, aanvullend en structureel geld.

Wat betekent dit voor gemeenten?

De stevige impuls en extra investeringen van het kabinet bieden gemeenten meer mogelijkheden om een serieus begin van domeinoverstijgende, gebieds- en persoonsgerichte aanpakken van georganiseerde criminaliteit vorm te geven, te continueren of uit te breiden. De meest kwetsbare wijken en gebieden behoeven extra aandacht en het is belangrijk dat jongeren via scholing en werk worden gestimuleerd om niet in criminaliteit te vervallen.

Ongeachte de precieze verdeling van middelen is van het groot belang dat met de investeringen de instituties politie, Openbaar Ministerie (OM) en rechtspraak ook weer in kwetsbare wijken en

buurten komen te zitten. Van belang voor de VNG is om de ervaringen van de kraamkamers in grotere gemeenten ook beschikbaar te kunnen stellen aan kleine(re) gemeenten en voor de laatste ook de financiële randvoorwaarden te creëren.

Het werken aan een effectieve organisatiestructuur en het wegnemen van (juridische) knelpunten is noodzakelijk om de met de door het kabinet beschikbare gestelde extra middelen een optimaal effect te behalen. De doorontwikkeling van het stelsel van Bewaken en Beveiligen en van de integrale informatiepositie en -uitwisseling in de veiligheidsaanpak zijn hierbij van belang. Verder is het zaak om de diverse 'ondermijningswetten' verder te brengen. Daarvoor willen we het Strategisch beraad ondermijning (SBO) goed in positie te brengen, als het adviesorgaan voor de minister van JenV.

Omgaan met on- en offline maatschappelijke onrust

Wat wil het kabinet?

Het kabinet wil met gemeenten, uitvoeringsorganisaties en andere partners voorkomen dat ongenoegen in de samenleving omslaat in maatschappelijke onrust. In dat kader ziet de minister een noodzaak tot bezinning op de bestuurlijke rol en bevoegdheden van burgemeesters in online monitoring en handhaving en ook op de samenwerking hierbij met politie, jeugdwerk en buurtbewoners.
Dit dwingt volgens de minister tot doorontwikkeling van de wijze waarop politie en lokaal bestuur signaleren en interveniëren als het gaat om online orde en veiligheid. De prioriteit ligt bij het onderzoeken van oorzaken van maatschappelijke onrust, het volgen hiervan, het in kaart brengen van de informatiepositie van gemeenten en het investeren in de dialoog met de gekwetste en kritische doelgroepen.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Gemeenten zien zich in toenemende mate geconfronteerd met maatschappelijk onbehagen en onrust. Deze wordt steeds vaker digitaal gevoed met desinformatie en/of complottheorieën en komt tot uiting in de digitale en fysieke leefwereld. Om de onrust die kan ontstaan in het fysieke domein te beheersen is er behoefte aan verdere ondersteuning in de aanpak door lokaal bestuur en partners. De VNG ondersteunt daarbij in de ontwikkeling van een gezamenlijke leer- en ondersteuningsstructuur. Ook proberen wij met de minister tot antwoorden te komen over de handvatten voor gemeenten in het digitale domein als het gaat om online monitoring.

Digitale criminaliteit en veiligheid

Wat wil het kabinet?

De coronacrisis heeft laten zien hoe kwetsbaar onze veiligheid en (bewegings)vrijheid zijn. Al langer nemen dreigingen toe, wat onder meer tot uiting komt in de voortdurende aanvallen op Nederland in het cyber- en informatiedomein. Gezien de toegenomen afhankelijkheid van internet is het zaak dat de samenleving en de overheid hier voldoende tegen beschermd zijn en dat er blijvend gewerkt wordt aan cybersecurity en economische veiligheid. Om vooraf te leren inspelen en voorbereid te zijn als het mis gaat, organiseert het kabinet de Overheidsbrede Cyberoefening, elk jaar in oktober, de Europese maand van de cybersecurity.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Uitval van maatschappelijk relevante processen door digitale incidenten in de gemeentelijke dienstverlening, online aangejaagde ordeverstoringen (met desinformatie of complottheorieën) of digitale criminaliteit kan leiden tot maatschappelijke ontwrichting met een effect in de fysieke ruimte. De burgemeester is verantwoordelijk voor het versterken van de cyberweerbaarheid van de gemeentelijke dienstverlening, het handhaven van de openbare orde en veiligheid en pakt met de veiligheidsregio digitale crisis- en grote incidenten aan. Met de Agenda Digitale Veiligheid werkt de VNG hierin samen aan verschillende cyberweerbaarheidsprojecten in de gemeenten met de Veiligheidsregio's en politie, het Centrum voor Criminaliteitspreventie (CCV), Instituut Fysieke Veiligheid (IFV) en de ministeries van BZK, JenV en EZK. We blijven departementen oproepen om hierin een samenhangend beleid uit te dragen met een uitvoering die voor gemeenten behapbaar is en voldoet aan hun behoefte.

Hoewel de gelden voor verbetering cyberveiligheid vooral worden toegekend aan de ministeries

van Justitie en Veiligheid en Defensie, raken de dreigingen op het cyber- en informatiedomein zeker ook de gemeentelijke overheid. Het versterken van de digitale weerbaarheid van de gemeentelijke informatiesystemen vraagt om continue aandacht. De gemeenten hebben een rol in de voorbereiding op digitale incidenten en crisisbeheersing en gevolgenafhandeling wanneer deze zich manifesteren.

De overheidsbrede cyberoefening is een mooie aanjager om ook in het gemeentelijk domein te oefenen met digitale incidenten binnen en buiten het gemeentehuis. Ook enkele veiligheidsregio's ontwikkelen dergelijk oefenmateriaal. Het is van het grootste belang om als gemeente actief te oefenen. Wij zoeken de samenwerking met het IFV en Veiligheidsregio's om dit verder te ontwikkelen.

Mensenhandel

Wat wil het kabinet?

Het interdepartementale programma Samen tegen Mensenhandel wordt in 2022 voortgezet. Het programma is gericht op bescherming van kwetsbare jongeren, online aanpak van mensenhandel en klanten die seksuele diensten afnemen aanspreken op hun verantwoordelijkheid. Dit laatste gaat op 1 januari 2022 in, via het initiatiefwetsvoorstel 'strafbaarstelling misbruik van prostitué(e)s die slachtoffer zijn van mensenhandel'. De gemeentelijke aanpak, waarover in het programma Samen tegen mensenhandel afspraken zijn gemaakt, blijft een aandachtspunt van het kabinet. De motie Segers/Asscher (2019) zorgt voor capaciteitsuitbreiding van de mensenhandel-politieteams van 87 fte in 2023 bij de Afdeling Vreemdelingen, Identificatie en Mensenhandel (AVIM).

Wat betekent dit voor gemeenten?

In 2022 moeten alle gemeenten een aanpak hebben voor het tegengaan van mensenhandel, moet er een landelijk dekkend netwerk zijn van zorgcoördinatie en moeten gemaakte afspraken regionaal zijn ingebed. Het vraagt nog veel inzet van gemeenten om deze doelen uit het programma Samen tegen mensenhandel te kunnen realiseren, maar er zijn al veel goede stappen gezet. De uitbreiding van politie-inzet binnen de AVIM op dit thema helpt gemeenten om meer zicht te krijgen op de aard en omvang van de problematiek. De VNG ondersteunt gemeenten en benadrukt het belang van bewustwording, van de verbinding tussen zorg en veiligheid en van de rol van preventie.

Prostitutie(beleid)

Wat wil het kabinet?

Het prostitutiebeleid van het kabinet bestaat uit drie pijlers: regulering van de branche, versterking van de maatschappelijke positie van sekswerkers en ondersteuning van sekswerkers die de branche willen verlaten. Met het Wetsvoorstel regulering sekswerk wil het kabinet voorzien in de veiligheid en gezondheid van sekswerkers. Om de maatschappelijke positie van sekswerkers te versterken wordt er in 2022 ervaring opgedaan met de klachtenbalie voor sekswerkers om effectiever op te kunnen treden bij signalen. Daarnaast ondersteunt het kabinet de belangenvereniging van prostituees. Tot slot kunnen sekswerkers die de prostitutie willen verlaten begeleid worden vanuit een van de uitstapprogramma's in het (hele) land. Hiervoor heeft het kabinet structureel geld beschikbaar gesteld voor een landelijk dekkend netwerk van uitstapprogramma's. Dit budget wordt met ingang van 2021 aan 18 aangewezen gemeenten uitgekeerd. Over de incidentele middelen van € 1 miljoen voor het jaar 2022 moet nog aanvullende besluitvorming plaatsvinden.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Ook voor gemeenten is van belang dat in de sekswerkersbranche misstanden worden aangepakt, dat het beroep veilig kan worden beoefend en er met hulp gestopt kan worden. De Wet regulering sekswerk is controversieel verklaard. Hierdoor zal het langer duren voordat er een gedegen juridische basis voor de regulering van sekswerk wordt gelegd.

Seksueel grensoverschrijdend gedrag en straatintimidatie

Wat wil het kabinet?

Het Wetsvoorstel seksuele misdrijven zorgt voor aansluiting van de normering van seksueel grensoverschrijdend gedrag en straatintimidatie bij de huidige tijd en komt tegemoet aan de wens

tot een strafrechtelijke aanpak. Om online seksueel kindermisbruik te bestrijden wordt een combinatie van strafrecht, preventie en publiek-private acties gehanteerd. Belangrijkste mijlpaal daarbij is de wetgeving en inrichting van een autoriteit om hostingbedrijven langs bestuursrechtelijke weg aan te pakken. Begin 2022 presenteert het kabinet een plan van aanpak dat de digitale bescherming van minderjarigen en adolescenten verbetert en aanjaagt.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Versterking van de integrale aanpak en extra accenten op strafrecht zijn ook voor de gemeenten van belang. Wij constateren dat de wetgevingstrajecten uiterst moeizaam verlopen.

Politie

Wat wil het kabinet?

Het kabinet heeft in de afgelopen jaren structureel extra budget, oplopend tot € 291 miljoen, beschikbaar gesteld voor uitbreiding en flexibilisering van de politie, innovatie, werkomgeving en toe- en uitrusting van politiemensen. In totaal gaat het om een toename in capaciteit van 2.430 fte ten opzichte van 2017. Ook zijn er voor de jaren 2019-2021 incidenteel extra middelen vrijgemaakt om bij de operationele onderdelen gericht in te spelen op de negatieve effecten van de uitstroom van ervaren personeel. Het kabinet doet extra investeringen van € 9,9 miljoen in gebiedsgebonden politiezorg (GGP), € 70,3 miljoen in de Dienst Speciale interventies (DSI), € 49,4 miljoen in verkeerteams en € 13,8 miljoen voor digitalisering en cybercrime. Ook wordt geïnvesteerd in informatievoorziening om meer datagedreven te kunnen werken, in cyberveiligheid, in versterkte basisinfrastructuur, in versterking van de uitrusting voor politieoperaties op straat en in de eigen cybersecurity van de politie.

In 2022 wordt verder gebouwd aan het politiekorps. Naast het Multidisciplinair Interventie Team (MIT) en de Veiligheidsagenda politie realiseert de politie een houtkoolschets voor opsporing en de ontwikkelagenda's intelligence en opsporing. De politie werkt ook verder aan de doorontwikkeling van de GGP.

Wat betekent dit voor gemeenten?

De eerdere investeringen hebben geleid tot uitbreiding van de politiecapaciteit met 1.111 fte. Dat is hoognodig, omdat er in sommige delen van het land en bij sommige belangrijke expertises, sprake is van serieuze personeelsproblemen. De organisatorische maatregelen zouden ertoe moeten leiden dat de politie haar inzet en dienstverlening op regionaal en lokaal niveau beter kan laten aansluiten op de daar voorkomende problemen en wensen. Ook de VNG constateert dat de GGP sterk onder druk staat en daardoor ook de dienstverlening aan inwoners.

Toch is fors meer nodig om de politie op een adequaat niveau haar werk voor de samenleving te laten doen. De VNG en de regioburgemeesters blijven in gesprek met politie en de minister om ervoor te zorgen dat de (al eerder aangekondigde) kanteling van de politieorganisatie daadwerkelijk vorm krijgt. De politie werkt lokaal en moet de ruimte hebben om lokaal dat te doen wat nodig is, onder gezag van burgemeester en OM.

Crisisbeheersing

Wat wil het kabinet?

Het kabinet wil de regierol van de minister van Justitie en Veiligheid versterken om zo crisisbeheersing doelmatiger en doeltreffender te maken. De minister van Justitie en Veiligheid is coördinerend minister voor de inrichting, werking, de samenhang en de integrale aanpak van het crisisbeheersingsbeleid en het bijbehorende stelsel. Ook heeft hij, in nauwe samenwerking met andere ministeries, de regie over het versterken van de nationale veiligheid. De NCTV geeft hier invulling aan. Voor de crisisbeheersing en brandweerzorg stelt de minister een integraal wettelijk kader op. Het stelsel moet voor de toekomst toegerust zijn op grensoverschrijdende, moderne risico's en crisis. De verdere uitwerking hiervan moet leiden tot een gezamenlijke nieuwe strategische agenda voor 2022 en daarna.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Gemeenten worden niet expliciet benoemd, maar zijn wel een belangrijke partij in de voorbereiding

van crisis en bestrijding van de gevolgen van crisis met nationale impact. Dit bleek ook tijdens de coronacrisis. Wij blijven in gesprek met de minister van JenV over de nieuwe agenda en de wijze waarop we als overheden en private partners gezamenlijk kunnen omgaan met crises. Het gaat daarbij zowel om het anticiperen op als het beheersen van crises, ook als deze een digitale oorzaak (hacking of ransomware) hebben.

Huiselijk geweld

Wat wil het kabinet?

Het kabinet heeft de aanpak van huiselijk geweld tot en met 2022 als prioriteit staan op de Veiligheidsagenda. In 2022 worden de programma resultaten en monitoring van de aanpak geborgd, waarbij zoveel mogelijk aansluiting gezocht wordt bij de beoogde herziening van de jeugd- en gezinsbescherming. Met de ontwikkelagenda 'Veiligheid Voorop!' werken politie, OM, Veilig Thuis, Raad voor de Kinderbescherming, Reclassering en het ministerie van JenV samen aan een samenhangende aanpak voor slachtoffers en dader.

De herziening van de jeugd- en gezinsbescherming en het toekomstscenario Kind- en gezinsbescherming bieden perspectief op een meer effectieve en eenvoudiger georganiseerde jeugdbescherming. Het toekomstscenario betreft de samenwerking van professionals onderling en de samenwerking met het gezin en het sociaal netwerk. Dit scenario, waar onderdelen van het programma Geweld Hoort Nergens Thuis (GHNT) mee samenhangen, wordt op basis van een in 2021 onder veldpartijen gehouden consultatieronde, in 2022 met de praktijk verder ontwikkeld (*zie voor huiselijk geweld ook begroting ministerie VWS*).

Wat betekent dit voor gemeenten?

Ook in 2022 is er voor gemeenten ruimte om aandacht te blijven besteden aan de regionale en lokale aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling, mede in relatie tot de vereenvoudiging van de jeugdbeschermingsketen. De ontwikkelingen op beide gebieden volgen we als mede-opdrachtgever van het programma Geweld Hoort Nergens Thuis (GHNT) en van het toekomstscenario vanuit de VNG op de voet. Dit geldt ook voor de wijze waarop de € 5 miljoen voor de voortzetting programma GHNT in 2022 ingezet gaan worden.

Menselijke en beschikbare rechtsbijstand

Wat wil het kabinet?

Het kabinet doet een intensivering van € 154 miljoen per jaar voor de sociale advocatuur, aflopend naar € 64 miljoen structureel in 2025. Met de vernieuwing van het stelsel van rechtsbijstand wordt ingezet op snellere en meer laagdrempelige hulp voor mensen met problemen. Het beroep op rechtsbijstand zal hierdoor in de toekomst naar verwachting enigszins afnemen. Daarnaast zet het kabinet in op een grotere (financiële)bijdrage van commerciële advocatenkantoren. Deze maatregelen moeten ertoe leiden dat met ingang van 2025 nog een structureel bedrag van € 64 miljoen per jaar nodig is.

Wat betekent dit voor gemeenten?

In procedures met de overheid hebben rechtzoekenden, zoals de inwoners in Groningen en slachtoffers van de toeslagenaffaire, vaak grote moeite om 'hun gelijk' en daarmee passende compensatie te krijgen. Zij lopen nu tegen grote barrières en hoge kosten aan. Het is belangrijk dat zij worden ondersteund met rechtsbijstand en een menselijke benadering. Gemeenten hebben nu vaak een bovengemiddelde rol in de ondersteuning van en de zorg voor mensen die vastlopen in de systemen. Daarvoor zijn wellicht in de toekomst meer middelen nodig.

Zorg en veiligheidshuizen

Wat wil het kabinet?

Voor 2022 staat een onderzoek 'Toekomstontwikkeling governance rond zorg en veiligheidshuizen' gepland. De Zorg- en Veiligheidshuizen richten zich de laatste jaren steeds meer op de aanpak van personen met een hoog veiligheidsrisico. In de nieuwe Meerjarenagenda 2021-2024 is daarom ook

focus aangebracht op bepaalde hoog-risicogroepen, zoals mensen met verward gedrag, ex-justitiabelen en radicalisering. Het ministerie van JenV faciliteert (samen met VWS en VNG) de uitvoering van de Meerjarenagenda, die moet leiden tot een netwerk van duurzame basisvoorzieningen dat in staat is om bestaande en nieuwe opgaven op te pakken.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Voor gemeenten is het van belang om tijdig op het onderzoek in te spelen en scherp te hebben wat de gemeentelijke belangen zijn. In de Meerjarenagenda 2021-2024 hebben de partners afspraken vastgelegd over de inrichting en besturing van de zorg- en veiligheidshuizen. Daarnaast is er een aanpak geformuleerd voor het verzamelen en analyseren van informatie en over ondersteunende ICT-oplossingen. De agenda helpt de partners in het zorg- en veiligheidshuis om meer zicht te krijgen op elkaars kennis en kunde, het verduidelijken van rollen, taken en verantwoordelijkheden en het verder op elkaar afstemmen van werkzaamheden. Daardoor kan er effectiever aan de gezamenlijke maatschappelijke opgave worden gewerkt: het voorkomen van recidive, (ernstige) overlast, criminaliteit en maatschappelijke uitval.

Re-integratie van (ex-)gedetineerden

Wat wil het kabinet?

Voor veilige terugkeer van gedetineerden wordt in 2022 de regionale samenwerking en netwerkvorming van gemeenten en reclassering rond een penitentiaire inrichting (PI) verder geïntensiveerd. Landelijke knelpunten die re-integratie in de weg staan worden continu geïnventariseerd en opgelost. De ambitie is om in 2023 een wetswijziging gerealiseerd te hebben om zodoende een nieuw systeem in te kunnen voeren voor afgifte van identiteitsbewijzen aan gedetineerden. In de tussentijd werken de ministeries van BZK en JenV aan een tussenoplossing. Die bestaat uit het machtigen van één of meerdere gemeenteambtenaren om aanvragen voor identiteitskaarten in de PI in behandeling te nemen. Bij positieve ervaringen kunnen meer gemeenten en penitentiaire inrichtingen meedoen.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Dit is de bevestiging van een afspraak om één van de 6 basisvoorwaarden, de ID-bewijzen, voor re-integratie beter te regelen. Voor gemeenten betekent dit dat op termijn hun werkwijze hierop zullen moeten aanpassen, zodat iedere gedetineerde de PI met een identiteitsbewijs verlaat. Dat vraagt een investering die zich uiteindelijk moet terugbetalen in betere resultaten van de inspanningen om re-integratie te laten slagen.

Terugdringen recidive

Wat wil het kabinet?

In 2022 worden de succesvolle experimenten gericht op het terugdringen van recidive gecontinueerd. Deze experimenten zijn sinds 2018 al werkende weg in de praktijk op verschillende manieren getest. Het gaat om experimenten uit het 'projectenlab' om de re-integratie van (ex-)justitiabelen in de lokale praktijk effectiever vorm te geven. Het OM, Rechtspraak, reclassering, gemeenten, zorgpartners en de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) werken inmiddels in 39 projecten samen. Vanaf 2021 wordt met gericht wetenschappelijk onderzoek en tussentijdse evaluaties bekeken hoe de bevindingen uit de projecten in de praktijk verder kunnen worden ontwikkeld en kunnen worden verbreed. In deze evaluaties staat leren, experimenteren en innoveren centraal.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Gemeenten kunnen bij hun maatschappelijke opdracht om samen met ketenpartners een goede terugkeer van de gedetineerden in de maatschappij vorm te geven, gebruikmaken van goede voorbeelden uit het projectenlab. Deze voorbeelden, voorzien van verschillende financieringsmogelijkheden staan uitgewerkt op de diverse sites.

Bijdragen aan medeoverheden nazorg ex-gedetineerden

Wat wil het kabinet?

Het kabinet wil de nazorg aan ex-gedetineerden verbeteren. Het ministerie van JenV verstrekt hiervoor een bijdrage aan gemeenten.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Gemeenten kunnen deze bijdrage benutten om lokaal nazorgtrajecten voor ex-gedetineerden te financieren. Dit zijn de gelden (€ 2,4 miljoen) die ooit op initiatief van Kamerlid Van der Staaij beschikbaar zijn gesteld als stimulans aan gemeenten om trajecten voor begeleiding van (ex)gedetineerde inwoners goed vorm te geven. De extra bijdrage dient voornamelijk als stimulans voor gemeenten om samen of met particuliere organisaties trajecten op het terrein van wonen en werken voor (ex) gedetineerde burgers op te zetten of te financieren.

Forensische zorg

Wat wil het kabinet?

Mensen die in aanraking komen met politie en justitie kunnen een psychische stoornis hebben. Voor de veiligheid van de samenleving is het belangrijk dat zij een passende behandeling krijgen. Met een herijkte visie en een 'Bestuurlijke agenda forensische zorg' heeft het ministerie van JenV samen met de sector voor de komende jaren een lijn vastgesteld voor gerichte en duurzame verbeteringen. Om te kunnen voorzien in de stijgende behoefte aan capaciteit is in 2021 € 95 miljoen structureel aan het budget voor forensische zorg toegevoegd. In 2022 stijgt het beschikbare budget voor forensische zorg met nog eens € 25 miljoen.

Conform de hoofdlijnen van de bestuurlijke agenda zet het kabinet in 2022 in op meer doelmatigheid en doeltreffendheid van forensische zorg, meer kwaliteit en professionaliteit en sterke ketensamenwerking en continuïteit van zorg. Momenteel onderzoekt het kabinet in hoeverre een kwaliteitskader forensische zorg hieraan kan bijdragen. Daarin staat wat de sector verstaat onder goede forensische zorg. Dat biedt transparantie en houvast voor professionals en stakeholders.

Kwalitatief goede forensische zorg is belangrijk voor de financiële houdbaarheid van het stelsel. Een speerpunt hierbij is een nieuwe inkoopstrategie die DJI meer sturing geeft op kwaliteit en capaciteit van de forensische zorg. In 2022 voert het kabinet een nieuwe inkoopprocedure in, zodat ze vanaf 2023 nieuwe (raam)overeenkomsten met zorgaanbieders kunnen afsluiten. Ook het verbeteren van de ICT-systemen van DJI draagt bij aan doelmatigheid en doeltreffendheid. Daardoor ontstaat beter inzicht in door- en uitstroom van forensische patiënten en is meer sturing mogelijk op wachttijden en bezetting. Ook draagt dit bij aan een betere gegevensdeling over patiënten en dringt men administratieve lasten terug. De eerste fase in dit traject wordt in 2022 afgerond.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Voor gemeenten betekent deze ambitie dat er aandacht is voor een verbetering van de ketensamenwerking als het gaat om personen met verward gedrag en een hoog veiligheidsrisico. Er wordt ingezet op verbetering van de kwaliteit van de forensische zorg, gegevensdeling en het terugdringen van administratieve lasten. Met als gevolg minder overlast en een kleiner veiligheidsrisico in de samenleving, en verbeterde mogelijkheden van de zorg en ondersteuning voor de groep inwoners met verward gedrag en een veiligheidsrisico.

4 Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Cultuur

Wat wil het kabinet?

In overleg met de Raad voor Cultuur verkent het kabinet voorstellen voor een herstelplan voor de culturele en creatieve sectoren. Voor alle plannen is 2022 een belangrijk uitvoeringsjaar. De culturele sector is zwaar getroffen door de coronacrisis en vraagt de benodigde aandacht. Het doel is om de sector weer in de hele breedte te laten draaien, te laten bijdragen aan het maatschappelijk herstel van Nederland en minder kwetsbaar te laten zijn in de toekomst. Het kabinet stelde € 10 miljoen extra beschikbaar voor het opschalen van initiatieven voor kunst en cultuur voor kwetsbare groepen. Het Fonds voor Cultuurparticipatie kon hiermee culturele activiteiten organiseren die bij uitstek mensen steunen die door corona in eenzaamheid, gebrek aan zingeving of depressiviteit zijn geraakt.
Naar verwachting heeft de culturele en creatieve sector ook in het derde kwartaal van 2021 nog te maken met de (gevolgen van de) beperkende maatregelen. Daarom is besloten om voor de culturele en creatieve sector de specifieke steunmaatregelen in het derde kwartaal, in afgebouwde vorm, te verlengen. De kosten hiervan bedragen € 70 miljoen.

Versterking Restitutiebeleid

Een genoemde beleidswijziging betreft versterking van het restitutiebeleid. Op 7 december 2020 verscheen het rapport van de commissie-Kohnstamm met aanbevelingen om het restitutiebeleid te versterken. Deze aanbevelingen betreffen onder andere het hervatten van grootschalig herkomstonderzoek en verbetering van de informatievoorziening aan potentiële rechthebbenden. De aanbevelingen leiden tot een meerjarig effect op de begroting.

Programma Cultuureducatie met Kwaliteit

Het programma 'Cultuureducatie met Kwaliteit' krijgt een vervolg in de periode 2021-2024. Daarbij is er meer ruimte om in te spelen op lokale wensen, zoals aandacht voor het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs, gelijke kansen, aansluiting bij curriculum.nu en de relatie binnenschools-buitenschools. Het bedrag dat andere gemeenten dan de G9 ontvangen is verhoogd: het ministerie van OCW stelt voor alle gemeenten het bedrag beschikbaar dat de G9 eerder al ontvingen, namelijk € 0,79 per leerling. Cultuureducatie met kwaliteit is in de periode 2021-2024 ook toegankelijk voor aanvragers in Caribisch Nederland.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Het jaar 2022 staat in teken van herstel van de lokale en regionale culturele sector. De doorontwikkeling van de stedelijke cultuurregio's is daarbij heel relevant. Hier doet het ministerie van OCW momenteel een evaluatieonderzoek naar. De verbinding en synergie van herstel op nationaal, regionaal en lokaal niveau is een cruciale uitdaging. De Raad voor Cultuur adviseert in 'Weerbare cultuursector essentieel voor herstel'[5] om cultuureducatie sterker te verankeren in het onderwijs.
Het Nationaal Plan Onderwijs en de steunpakketten voor bevordering welbevinden en mentaal welzijn jeugd bieden gemeenten middelen om cultuureducatie hiermee steviger in te bedden in het onderwijs. Het LKCA ontwikkelde hiervoor een bruikbare handreiking 'De rol van Cultuureducatie in het NPO'[6].

5 https://www.raadvoorcultuur.nl/actueel/nieuws/2021/06/08/weerbare-cultuursector-essentieel-voor-herstel
6 https://www.lkca.nl/publicatie/de-rol-van-cultuureducatie-in-het-nationaal-programma-onderwijs/

Onderwijshuisvesting

Wat wil het kabinet?

Het kabinet heeft voor 2022 en 2023 in totaal € 160 miljoen gereserveerd voor een vervolgregeling op de Specifieke Uitkering Ventilatie in Scholen (SUViS). Dit bedrag maakt deel uit van de € 360 miljoen die de minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs in oktober 2020 voor ventilatie in schoolgebouwen ter beschikking heeft gesteld. In de vervolgregeling worden de ervaringen met de SUViS en de uitkomsten van het Interdepartementaal Beleidsonderzoek (IBO) Onderwijshuisvesting meegenomen. De opgave die in het IBO Onderwijshuisvesting staat beschreven, waaronder de aanpak van de verouderde schoolgebouwen, vraagt voor de komende 30 jaar om een investering van € 730 miljoen per jaar. Voor deze bredere opgave zijn geen middelen opgenomen in de begroting. De minister moet nog een beleidsreactie geven op het IBO Onderwijshuisvesting.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Het is nog onduidelijk hoe de vervolgregeling op de SUViS er uit gaat zien en onder welke voorwaarden aanspraak gemaakt kan worden op de € 160 miljoen die beschikbaar komt. Het is wel duidelijk dat de omvang van de totale opgave voor onderwijshuisvesting vele malen groter is. Het IBO Onderwijshuisvesting onderstreept de noodzaak om de vernieuwing van de schoolgebouwen flink te versnellen. In de rijksbegroting worden hiervoor geen middelen ter beschikking gesteld, waardoor gemeenten deze noodzakelijke versnelling niet kunnen realiseren. We blijven pleiten voor meer middelen voor onderwijshuisvesting.

Laaggeletterdheid

Wat wil het kabinet?

Er is aandacht voor laaggeletterdheid in de begrotingen van de ministeries van OCW en BZK. De specifieke uitkering via het ministerie van BZK voor volwasseneneducatie aan de samenwerkende WEB-contactgemeenten (Wet educatie beroepsonderwijs) wordt gecontinueerd. In 2022 komt deze uitkering op € 63,3 miljoen. De verdeelsleutel voor deze uitkering in de regio is vastgelegd in het Uitvoeringsbesluit WEB.

Ook het landelijke actieprogramma Tel mee met Taal (2020-2024) wordt gecontinueerd. Ter ondersteuning van de aanpak van laaggeletterdheid wordt in 2022 € 15,2 miljoen beschikbaar gesteld als bijdrage aan het landelijke programma 'Tel mee met Taal' dat de ministeries van OCW, SZW, VWS en BZK uitvoeren en financieren. Met het programma 'Tel mee met Taal' worden onder andere gemeenten, aanbieders van cursussen, werkgevers, bibliotheken en maatschappelijke organisaties ondersteund om laaggeletterden te herkennen, door te verwijzen en te scholen.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Voor gemeenten verandert er in financiële zin niet zoveel. De WEB-middelen zijn gecontinueerd en het actieprogramma 'Tel mee met taal' loopt nog tot 2024. Wel komt er het komende jaar meer aandacht voor het monitoren van output en outcome en de uitbreiding van de scope van de aanpak van basisvaardigheden. Het gaat hier niet alleen om lees- en schrijfvaardigheid, maar ook om digitale en rekenvaardigheid. Voor digitale inclusie is al wel aandacht, maar voor de aanpak van lage rekenvaardigheid zijn nog weinig activiteiten. Ook zal in 2022 het ontbreken van basisvaardigheden bij werknemers onderwerp van gesprek zijn met werkgevers- en werknemersorganisaties. Ongeveer de helft van de laaggeletterden werkt immers. Dit gebeurt eerst op landelijk niveau en daarna op regionaal en lokaal niveau. Hier is sprake van een gedeelde verantwoordelijkheid met de werkgevers.

Archiefwet

Wat wil het kabinet?

De Tweede Kamer behandelt naar verwachting in 2022 het wetsvoorstel tot modernisering van de Archiefwet 1995. Aansluitend wordt gewerkt aan het moderniseren van lagere regelgeving, zoals het Archiefbesluit en de Archiefregeling. Het Nationaal Archief en de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed worden versterkt, als onderdeel van de POK-maatregelen (Parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag).

Wat betekent dit voor de gemeenten?

De nieuwe Archiefwet houdt een verplichting in om een gemeentearchivaris aan te wijzen en verkort de overbrengingstermijn voor te bewaren informatie naar 10 jaar. Het Archiefbesluit en de Archiefregeling stellen nadere eisen aan de concrete uitvoering van de Archiefwet, waaronder de nieuwe figuur van bewaren aan de bron. OCW stelt de VNG in staat om de gevolgen in uitvoeringstoetsen in beeld te brengen. Het Nationaal Archief bevordert kennisdeling via het overheidsbrede Kennisnetwerk Informatie en Archief (KIA).

5 Infrastructuur en Waterstaat

Onderhoud van wegen

Wat wil het kabinet?

Het kabinet investeert € 3,6 miljard voor het onderhoud van wegen. Er wordt € 2,1 miljard uitgetrokken voor Rijkswaterstaat om te investeren in onderhoud, vervanging en renovatie. ProRail ontvangt tot 2025 jaarlijks € 1,5 miljard voor investeringen in beheer, onderhoud en vervanging van het spoor. Deze investeringen worden gedaan zodat (vracht)auto's, schepen en treinen kunnen blijven doorrijden. De infrastructuur wordt nu immers veel intensiever gebruikt dan bij de aanleg op was gerekend.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Het kabinet investeert in RWS en ProRail om werkzaamheden op beheer en onderhoud uit te voeren, maar in de begroting is geen uitspraak gedaan dat gemeenten ook meer geld in het gemeentefonds ontvangen om beheer en onderhoud van het onderliggende wegennet op peil te houden. Daarnaast zorgt de verhoogde uitgave van het rijk aan onderhoud ervoor dat minder geld over is voor een bijdrage aan nieuwe regionale of MIRT-investeringen via het Mobiliteitsfonds.

Stimuleren van nul emissie voertuigen

Wat wil het kabinet?

Het kabinet reserveert € 600 miljoen voor het stimuleren van nul emissie voertuigen. Deze middelen worden ingezet om gerichter de ingroei te stimuleren, door een versobering van de fiscale stimulering voor zakelijke rijders en een verruiming van de subsidiebudgetten voor particulieren met ongeveer € 60 miljoen en voor ondernemers met ongeveer € 28 miljoen.

Wat betekent dit voor gemeenten?

De ondersteuning van de ingroei van nul emissie voertuigen is positief. Gemeenten ontvangen zelf geen extra middelen om de benodigde extra groei van laadinfrastructuur te faciliteren. Voor gemeenten betekent dit daarom een verzwaring van de taken door de verwachte aanvragen voor laadpalen.

Mobiliteit

Wat wil het kabinet?

Om een nieuwe sociale norm voor duurzame mobiliteit te creëren reserveert het kabinet € 24 miljoen extra voor gedrags- en communicatiemaatregelen. Dit zijn maatregelen zoals 'het nieuwe rijden' en 'spreiden en mijden'. Het kabinet wil thuiswerken ook na de coronacrisis ondersteunen. Daarom kan de werkgever per dag € 2 belastingvrij aan de werknemer geven (zie hoofdstuk 8, SZW).

Wat betekent dit voor gemeenten?

De inzet op het bestendigen van thuiswerken en een verandering in mobiliteit is een mooi signaal. Door als werkgever thuiswerkenden een belastingvrije vergoeding te kunnen geven wordt een prikkel gegeven om vaker thuis te werken en minder (in de spits) naar het werk te reizen.

Duurzame mobiliteit

Wat wil het kabinet?

Hiervoor is door het rijk voor de periode 2021-2024 in totaal € 160 miljoen gereserveerd. Het programma Duurzame mobiliteit richt zich op maatregelen op het gebied van smart mobility, doelgroepgerichte gedragsaanpak, logistiek/hubs, minder hinder en maatregelen die het fietsgebruik stimuleren. Uitgangspunt in de programmatische aanpak is een harde eis van cofinanciering vanuit de regio's. Er wordt tenminste een gelijkwaardige bijdrage verwacht. Daarnaast komt in 2022 een subsidie

van € 20 miljoen voor schoon en emissieloos bouwmaterieel voor ondernemers. Verder zijn er geen middelen voor gemeenten om de uitvoeringslasten voor de implementatie van het Klimaatakkoord op mobiliteit te bekostigen.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Investeringen in duurzame mobiliteit zijn belangrijk maar nog op een laag niveau. De harde eis van tenminste 50% cofinanciering is voor veel gemeenten in verband met hun financiële situatie lastig op te brengen waardoor de verduurzaming van mobiliteit naar verwachting een groot verschil aan snelheden gaat opleveren. De subsidie voor schoon en emissieloos bouwmaterieel kunnen ondernemers gebruiken die van de gemeente als aannemer voor nul emissie werktuigen aangevraagd worden. Uitvoeringslasten voor de implementatie van het Klimaatakkoord worden niet vergoed en daardoor kan de uitvoering van het Klimaatakkoord vertraging oplopen.

Verkeersveiligheid

Wat wil het kabinet?

Het rijk gaat ook in 2022 door met het Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030 (SPV) en de verbetering van de verkeersveiligheid. De Investeringsimpuls Verkeersveiligheid loopt nog door met elk jaar € 50 miljoen. De eerste tranche (de regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2020-2021) is in 2020 verleend. In 2022 wordt nadere invulling gegeven aan een tweede tranche.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Gemeenten kunnen ook volgend jaar een aanvraag doen voor de Investeringsimpuls Verkeersveiligheid. Hierop kan al voorgesorteerd worden. De eisen en looptijd van de tweede tranche worden op dit moment nog verder uitgewerkt. Er zijn geen nieuwe middelen toegekend aan verkeersveiligheid en dat doet geen recht aan de ambitie het aantal verkeersslachtoffers en maatschappelijke schade fors terug te brengen.

Circulaire economie

Wat wil het kabinet?

De ambitie van het kabinet is dat Nederland in 2050 circulair is. In 2030 wordt een reductie van 50% nagestreefd van primaire abiotische grondstoffen (zoals mineralen en metalen). In het rijksbrede Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie is de ambitie opgenomen per transitieagenda: biomassa en voedsel, bouw, consumptiegoederen, kunststoffen en maakindustrie. Voor het Uitvoeringsprogramma is op de IenW-begroting voor 2022 € 15 miljoen vrijgemaakt en voor 2023 en 2024 jaarlijks € 5 miljoen.
In de Integrale Circulaire Economie Rapportage (ICER) heeft het PBL geadviseerd dat er meer duidelijkheid moet komen over de richting van de transitie. Hiertoe worden met betrokken partners de algemene doelen voor 2030 en 2050 uitgewerkt en geconcretiseerd. Het kabinet kondigt daarnaast een Circulaire Economie wet aan. Die wordt op dezelfde manier ingericht als de Klimaatwet.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Wat de € 15 miljoen voor het onderwerp 'Circulaire economie' betekent voor gemeenten is niet duidelijk en lijkt onvoldoende om de gewenste transitie naar een circulaire economie daadwerkelijk te realiseren. Duidelijke (tussen)doelen, die handelingsperspectief bieden voor gemeenten, kunnen gemeenten helpen. Het beleid en de daarmee gepaard gaande uitvoering is vooralsnog afhankelijk van vrijwillige afspraken en convenanten. De rekening wordt daarmee gelegd bij de inwoners die daardoor hogere lasten moeten opbrengen.

Deltafonds

Wat wil het kabinet?

Via het Deltafonds steekt IenW € 100 miljoen euro extra in maatregelen die de zoetwatervoorziening klimaatbestendig maken. De extra investeringen in het Deltafonds zijn gericht op vasthouden en benutten van het zoetwater dat we hebben, en moeten leiden tot een grotere beschikbaarheid in perioden van schaarste. In totaal is hiervoor nu € 250 miljoen beschikbaar. Het kabinet investeert wel ruim € 6,8 miljard extra in klimaatmaatregelen. Naast het tegengaan van klimaatverandering, vraagt

het veranderend klimaat ook om het klimaatbestendig inrichten van Nederland (klimaatadaptatie).

Wat betekent dit voor gemeenten?

Vasthouden van water is een begrijpelijke inzet na jaren met hele droge zomers. In de huidige begroting is geen financiële impuls opgenomen voor klimaatadaptatie, terwijl klimaatverandering een feit is. Om Nederland klimaatbestendig te maken, is daarom extra financiering voor klimaatadaptie noodzakelijk. Zoals opgeroepen in het Deltaprogramma 2022[7] is versterking van de regionale uitvoeringskracht hiervoor een belangrijke vereiste.

Milieu

Wat wil het kabinet?

Belangrijke onderwerpen zoals bodem en ondergrond komen zo goed als niet aan bod in de begroting. Het ministerie van IenW heeft bij het onderwerp 'Bodem en Ondergrond' een systeemverantwoordelijkheid voor het goed laten verlopen van processen op het gebied van duurzaam en efficiënt beheer en gebruik van bodem en ondergrond.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Met de intentie van het kabinet om gemeenten in staat te stellen de problematiek van bodemverontreiniging te beheersen wordt in potentie voldaan aan een belangrijke voorwaarde voor bouwen van woningen (bodemverontreiniging is daarvoor een belemmerende en kostenverhogende factor) en voor het bieden van een leefomgeving die aan landelijke normen voldoet. Het rijk moet nog wel haar intentie in daadwerkelijke uitvoering waarmaken. Hiervoor is het nodig dat het rijk de middelen in overeenstemming brengt met de geambieerde bodemkwaliteit wat neerkomt op een verhoging van budgetten voor medeoverheden.

Cyberstrategie infrastructuur

Wat wil het kabinet?

Het ministerie van IenW heeft een deel van de zogenaamde VNAC-gelden (Verkenning Nationaal Actieprogramma Cybersecurity) gekregen om specifiek cybersecurity verder te ontwikkelen. Ze zijn verantwoordelijkheid voor de fysieke infrastructuur-, transport en logistiek- en watersector. De overkoepelende coördinatie voor de besteding van deze middelen ligt bij het ministerie van J&V. Het ministerie zet in 2022 deze middelen in voor de Versterking Nationale Aanpak Cybersecurity (VNAC) om de cyberbewustzijn en weerbaarheid binnen de maritieme sector te vergroten en planmatig vorm te geven. Daarnaast zet het kabinet in op het verder professionaliseren en borgen van het toezicht op cybersecurity.

Het jaar 2022 staat in het teken van de implementatie van de nieuwe cybersecuritystrategie van IenW. Deze strategie biedt richting aan de inzet op het gebied van het versterken van de cyberweerbaarheid. Dit richt zich zowel op de interne IenW organisatie (Zbo's en agentschappen) als (externe) vitale en niet-vitale aanbieders die onder de systeemverantwoordelijkheid van IenW vallen. De aandacht van het samenwerkingsprogramma 'versterken cyberweerbaarheid in de watersector' gaat in 2022 uit naar de implementatie van maatregelen.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Drinkwatervoorzieningen, waterlopen en hoofdnetwerken liggen in onze gemeenteruimte. De gemeente is hiervoor niet direct verantwoordelijkheid, maar is wel aan zet wanneer een cyberincident deze voorzieningen raakt. Hiervoor is een goed beeld van maatschappelijk relevante digitale bedrijvigheid en vitale processen in en rond de gemeente noodzakelijk. Alleen samen werkt de nationale aanpak. Vanuit de verantwoordelijk voor digitale veiligheid pakt de gemeente de gevolgbestrijding van digitale crisis- en grote incidenten in de gemeente aan. Dit doen ze samen met de veiligheidsregio's. Met de Agenda Digitale Veiligheid werken wij met de ministeries samen aan een landelijk beeld van die maatschappelijk relevante processen, zodat die aanpak op lokaal niveau nader uitgewerkt kan worden.

7 https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=80907b7b-3a0c-4d76-8169-3c79a5b89874&title=Nationaal%20Deltaprogramma%202022.pdf

Vergunningverlening, toezicht en handhaving

Wat wil het kabinet?

In 2022 wordt verder gewerkt aan het programma 'liever een goede buur' om de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) en de aanpak van milieucriminaliteit te versterken door onder meer het verbeteren van het interbestuurlijk toezicht. In 2022 wordt opvolging gegeven aan het rapport van de Adviescommissie VTH en de kabinetsreactie op dit rapport dat in de tweede helft van 2021 aan de Tweede Kamer wordt aangeboden.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Voor een goede aanpak van milieucriminaliteit en het garanderen van een gezonde leefomgeving moet het VTH-stelsel worden versterkt. Dit moet wel gebeuren op een manier waardoor gemeenten beter en effectiever kunnen optreden. Belangrijke voorwaarden daarvoor zijn dat gemeenten en de regio's goede data en kennis tot hun beschikking hebben en in staat zijn adequaat op te treden bij overtredingen. Daarvoor is extra budget nodig en een concreet actieplan. Een stelselwijziging en reorganisatie van gemeenten en omgevingsdiensten is ineffectief en past niet in de Omgevingswet.

Veilige, schone en gezonde leefomgeving

Wat wil het kabinet?

De leefomgeving kent op dit moment een basiskwaliteit volgens wettelijke milieunormen. Voor de verbetering van de gezondheid en veiligheid zijn echter verdere inspanningen nodig. Safe-by-Design speelt daarbij een belangrijke rol: het al in de ontwerpfase voorkomen van risico's voor mens en milieu. IenW stimuleert dit en agendeert *Safe-by-Design* in OESO- en EU-verband. In 2022 wordt een oproep gepubliceerd in het kader van het NWO-onderzoeksprogramma voor de Nationale Wetenschapsagenda waarbij de focus ligt op het ontwikkelen van een praktijkgerichte *Safe-by-Design* aanpak.

Het kabinet wil zo snel en verantwoord mogelijk alle asbestdaken verwijderd hebben op basis van vrijwilligheid. Ook in 2022 wordt invulling gegeven aan de samenwerkingsverklaring 'Aanpak van asbestdaken'. De pakketaanpak voorziet in meer dan 40 niet-wettelijke maatregelen en activiteiten, waaronder een particulier fonds en instrumenten voor de zakelijke eigenaren van asbestdaken. Daarnaast wil het kabinet onderzoeken op welke manier het aantal deelnemers van de samenwerkingsverklaring Asbest kan worden vergroot.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Digitale veiligheid en operationele veiligheid gaan hand in hand. Met het ministerie van IenW en het NCSC ontwikkelden we in 2021 de Security check procesautomatisering. Hiermee is een eerste stap gezet om *Safe-by-Design* voor gemeenten hanteerbaar te maken. We sluiten aan bij relevante onderzoeksinitiatieven en coalities die zich richten op onderzoek zodat de *Safe-by-Design* aanpak goed aansluit op de baseline informatieveiligheid overheid en gemeentepraktijk.

Het asbestdakverbod sneuvelde enkele jaren geleden in de Eerste Kamer. De subsidie om deze daken vrijwillig te verwijderen is uitgeput. Gemeenten kunnen nu op basis van vrijwilligheid initiatieven nemen of ondersteunen, om alle asbestdaken in hun gemeente gestimuleerd te doen afnemen. Mochten gemeenten überhaupt ruimte aan die taak kunnen geven (naast alle andere opgaven in het fysieke domein) dan zijn er ruim 13 gemeenten in Nederland die hun ervaringen kunnen delen met deze gemeenten. Gemeenten kunnen indien nodig hun (beperkte) handhavingscapaciteit inzetten bij specifieke gevallen (bij een duidelijk kapot en slecht asbest dak). Uiteraard moeten gemeenten bij het actief stimuleren van de verwijdering van alle asbestdaken in hun gemeente, een bredere afweging maken. Daarin moeten gemeenten soms pijnlijke keuzes maken. De uitvoeringscapaciteit van gemeenten sluit niet aan bij de grote ambities en transities die er in het fysieke domein spelen.

Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI)

Wat wil het kabinet?

Een belangrijk instrument om de doelstellingen van een circulaire en klimaatneutrale economie te realiseren is ook in 2022 Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI). Dat betekent dat het rijk samen met medeoverheden bij de inkoop van producten, diensten en werken stuurt op de inkoop van circulaire- en klimaatneutrale alternatieven. Met de uitvoering van het Nationaal Plan Maatschappelijk Verantwoord Inkopen 2021-2025 wordt de aanpak minder vrijblijvend.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Er komt een nieuw Manifest MVI, dat gemeenten kunnen ondertekenen. Het nieuwe manifest zal meer inspanningen vragen om MVI verder te brengen in de gemeentelijke organisatie dan het huidige manifest. Daarnaast zal het rijk in 2022 en de jaren erna diverse initiatieven ontplooien om MVI gemeengoed te laten worden binnen alle gemeenten en overige overheden, met welke initiatieven gemeenten hun voordeel kunnen doen.

6 Economische Zaken en Klimaat

Algemeen economisch beeld

Wat wil het kabinet?

In de Macro Economische Verkenning 2022 is het CPB optimistisch over het economisch herstel. Naar verwachting is voor het eind van dit jaar de economie weer op het niveau van voor de coronacrisis. Het CPB gaat uit van een economische groei van 3,9% in 2021 en 3,5% in 2022. Met het van het slot gaan van de dienstensector en de afbouw van het steunbeleid herstelt de normale dynamiek van bedrijfsopheffingen en -oprichtingen zich. Hierdoor loopt de werkloosheid naar verwachting ietwat op van 3,4% in 2021 naar 3,5% in 2022.

Uiteraard is deze raming met veel onzekerheid omgeven. Nieuwe uitbraken (van nieuwe virusvarianten) kunnen volgens het CPB alsnog roet in het eten gooien. In alle scenario's adviseert het CPB om in te zetten op herstelbeleid en de economie zich te laten aanpassen aan nieuwe omstandigheden. Waar steunbeleid gericht was op behoud van werkgelegenheid, dient herstelbeleid zich nu te richten op een duurzaam herstel en aanpassingsvermogen in het licht van de uitdagingen op de lange termijn.

Ook bij positief verloop van ontwikkelingen rondom het coronavirus kunnen de economische gevolgen nog een tijd zichtbaar blijven. Bijvoorbeeld omdat bedrijven tijd nodig hebben om te herstellen, omdat investeringen in mensen en kapitaalgoederen zijn uitgesteld, de internationale toeleverketen nog hinder ondervindt, of omdat de wereldwijde vraag naar goederen en diensten achterblijft.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Gemeenten bevinden zich nog in de herstelfase. Ondanks het positief macro-economisch beeld kampen gemeenten nog met de effecten van de crisis. Een deel van die effecten wordt tot 1 oktober a.s. nog gedempt door de landelijke steunpakketten. Verwacht wordt dat die effecten zichtbaar worden in Q3 2022 en een sociaal-fysieke impact zullen hebben op binnensteden/kernen vanwege de getroffen sectoren die daar ondernemen.

De werkloosheid is op dit moment ongekend laag. De keerzijde is wel dat ondernemers grote moeite hebben bij het vinden van voldoende arbeidskrachten. Het is op het gebied van de arbeidsmarkt niet gepast alleen maar tevreden te zijn. Gemeenten kunnen bij een ongewijzigd beleid een oplopend tekort aan voldoende geschikte arbeidskrachten verwachten. De *match* op de arbeidsmarkt moet structureel worden verbeterd zoals de commissie Borstlap adviseert. We constateren dat een toekomstbestendige arbeidsmarkt nodig is om uitvoering te kunnen geven aan de maatschappelijke opgaven en economische transitie mogelijk te maken. Als gemeenten verwachten we bij ongewijzigd rijksbeleid een oplopend tekort aan geschikte arbeidskrachten. In het VNG *white paper* over menselijk kapitaal doen we voorstellen om de match op de arbeidsmarkt structureel te verbeteren. We sluiten daarbij aan bij adviezen van de commissie Borstlap en werken samen onderwijskoepels, werkgevers en sociale partners.

Gemeenten kijken tegelijkertijd ook vooruit en delen met het rijk de ambitie voor het toekomstbestendig maken van onze economie en koppeling met brede welvaart en aanpak transities (klimaat, circulair, digitalisering en energie). Dit sluit aan op de actieagenda van de VNG Taskforce Economisch herstel en transitie en op de gezamenlijke inzet voor de kabinetsformatie 'Krachtig groen herstel' van de VNG, IPO en UvW.

Terugkeer van steunpakketten naar gezonde economie

Wat wil het kabinet?

In een fase waarin beperkingen stapsgewijs worden afgeschaald en het maatschappelijk leven weer doorgang vindt, komt ook het moment dat de economie weer op eigen kracht kan gaan draaien. De economische rationale voor de steunpakketten is daardoor steeds kleiner geworden, zo laten de analyses van onder andere het Centraal Planbureau (CPB) zien. De terugkeer naar een gezonde economie, met een normale economische dynamiek, is van groot belang voor het verdienvermogen van Nederland. In sommige sectoren zijn grote tekorten aan personeel, terwijl de steun die voortkomt uit de pakketten ook mensen belemmert de overstap te maken naar plekken waar zij hard nodig zijn.

Het grootste deel van de bedrijven lijkt daarmee uit het steunpakket 'gegroeid' te zijn. Het kabinet heeft daarom besloten met ingang van het vierde kwartaal van 2021 de generieke steunpakketten niet te verlengen. Steun die te lang wordt doorgezet, zal het potentieel van de Nederlandse economie op de langere termijn schaden. Tegelijkertijd beseft het kabinet dat de situatie voor sommige burgers en bedrijven de komende tijd alsnog moeilijk zal blijven. Om deze reden zal in het vierde kwartaal een aantal ondersteunende regelingen nog van kracht zijn om de dynamiek op de arbeidsmarkt te bevorderen.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Wij maken ons zorgen over het effect op de lokale ondernemers in de zwaar getroffen sectoren bij het aflopen van de steunmaatregelen per 1 oktober a.s. Dit geldt ook voor de beperkingen die met de huidige maatregelen aan horeca in meest brede zin worden gesteld (00.00 uur sluiting) waardoor deze ondernemers maar ook non-profit organisaties in onze gemeenten (zoals sport- of welzijnsverenigingen) inkomsten mislopen.

Investeringen in winkelgebieden en binnensteden

Wat wil het kabinet?

Het kabinet investeert de komende jaren € 100 miljoen in het realiseren van toekomstbestendige winkelgebieden en in vitale binnensteden. Deze aanpak herstructurering van winkelgebieden in binnensteden en kernen start in de zomer van 2021. De uitgaven zullen verspreid over enkele jaren plaatsvinden.

Wat betekent dit voor gemeenten?

De gevolgen van de crisis zijn naar verwachting groot met bij ongewijzigd beleid meer leegstand in binnensteden. Aantrekkelijke binnensteden en kernen zijn van groot belang voor ons vestigingsklimaat, en voor de brede welvaart in de regio. Gemeenten willen met steun van het rijk het voortouw nemen in een aanpak om binnensteden en kernen aantrekkelijk te houden.
De crisis heeft ondernemers in onze binnensteden en kernen hard geraakt. Gemeenten zijn volop aan de slag met actieprogramma's en doen dat samen met ondernemers en bewoners. Het ontbreekt op veel plekken aan mankracht, geld of kennis. Ook zien we dat bovenlokale problemen niet zonder het rijk kunnen worden aangepakt. De € 100 miljoen voor de onrendabele top van herstructureringsprojecten is een eerste begin en kan zo'n 20 gemeenten op weg helpen. Dit bedrag moet worden uitgebreid om meer gemeenten te kunnen helpen.

Nationaal Groeifonds

Wat wil het kabinet?

Het kabinet heeft voor het Nationaal Groeifonds (NGF) € 7,3 miljard opgenomen in de begroting voor 2022.De eerste tranche is afgelopen jaar al toegekend, de tweede is al vastgesteld. Dit najaar volgt nog de Instellingswet waarna de derde tranche kan worden vastgesteld.
Onder het bredere publiek-private herstelplan vallen ook investeringen vanuit het Nationaal Groeifonds. Indien er een kwalitatief hoogwaardig voorstel wordt ingediend, wil het ministerie van EZK vanuit dit fonds projecten faciliteren in sleuteltechnologieën en groeimarkten als High Tech/ICT (halfgeleiders, fotonica, kwantum, Artificial Intelligence). Maar het departement gaat zich ook sterk maken voor het verder stimuleren van digitalisering binnen de industrie (*Smart Industry*). De minimale

projectomvang van € 30 miljoen betekent in veel gevallen dat samenwerking tussen gemeenten en veldpartijen vereist is om aanspraak te maken. Verder investeert het kabinet in kennisontwikkeling, R&D en innovatie en infrastructuur. In totaal gaat het om € 646 miljoen aan toekenningen en voorwaardelijke toekenningen. Hier wordt expliciet genoemd de investering in de toepassing van kunstmatige intelligentie om maatschappelijke problemen op te lossen.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Het NGF moet meer worden opengesteld voor publieke investeringen van gemeenten en regio's waarmee de (duurzame) economie is gediend. Met de komende 'Instellingswet' moet dat mogelijk gemaakt worden. Gemeenten kunnen nu beperkt en in samenspraak met veldpartijen, investeringsprojecten aandragen die uit het fonds worden betaald. Plannen kunnen eventueel met de beleidsministeries verder worden uitgewerkt. De projecten moeten een meerwaarde voor Nederland hebben en mogen nog niet onder de scope van gemeentelijke investeringen vallen.

Klimaat en energie

Wat wil het kabinet?

Het kabinet investeert in totaal ruim € 6,8 miljard extra in klimaatmaatregelen, boven op het bestaande klimaatbeleid:

- Het kabinet reserveert daarvan € 3 miljard voor de subsidie voor op het opwekken van duurzame energie (SDE++). Daarbij blijft het budget voor opwek op land maximaal 35 TWh. Het kabinet gaat niet in op de knelpunten rond de elektriciteitsinfrastructuur.
- Er komt € 1,3 miljard beschikbaar voor nieuwe energie-infrastructuur die bedrijven in de industrie nodig hebben om waterstof en warmte aan- en af te voeren. Daarvan gaat ca € 400 miljoen naar het warmtetransportnetwerk Zuid-Holland (aansluiting van Leiden, Delft en Den Haag). Het kabinet stelt geen middelen beschikbaar voor financiering van andere warmtenetten (distributie en levering).
- Het energiebelastingtarief voor gas wordt stapsgewijs verhoogd; het tarief voor elektriciteit wordt juist verlaagd.
- In de rijksbegroting is € 20 miljoen opgenomen voor het continueren van de RES in 2022. In 2022 is voor de RES-regio's weer eenzelfde budget beschikbaar om verder te werken aan de uitvoering van de RES 1.0 en het uitwerken van de RES 2.0. Daarnaast kunnen het Nationaal Programma RES (€ 5 miljoen), de Expertpool en de Participatiecoalitie de regio's in 2022 blijven ondersteunen.

Het kabinet schuift veel noodzakelijk maatregelen om de 2030 doelen te halen door naar de formatie. Dat geldt o.a. voor het verder beprijzen van energie (op zo'n manier dat energiearmoede wordt vermeden), middelen om warmtenetten in de wijken te financieren en de noodzakelijke middelen voor de uitvoeringslasten. Dat geldt ook voor het uitstellen van een besluit over financiering van het NPRES.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Het verder stimuleren van duurzame energie-opwek is gezien de hoge Europese opgave logisch. Maar ongericht subsidies verstrekken aan huiseigenaren zonder visie of regie van gemeenten in de wijkaanpak heeft het risico dat de ambitie van aardgasvrije wijken lastiger of duurder wordt om te realiseren. Het is zorgelijk dat er geen aandacht is in de voorstellen voor het overbelaste elektriciteitsnetwerk wat ook zonder verduurzaming al tegen de grenzen van de capaciteit. Het net kan bijna geen nieuwe duurzame elektriciteit meer aan. Dit kan de klimaatdoelstellingen frustreren.

Europese samenwerking

Wat wil het kabinet?

Het kabinet geeft aan dat het 2022 een belangrijk jaar wordt voor Europese samenwerking. Een groot deel van de uitdagingen waar Nederland voor staat dienen namelijk opgepakt te worden in Europees verband, bijvoorbeeld de coronapandemie, de digitale transitie en klimaatverandering. Het volgend kabinet stelt een nationaal plan op voor de implementatie van het Europese Recovery and Resilience Facility. Dit is een Europees fonds waaruit Nederland € 5,6 miljard kan ontvangen voor herstel van de coronapandemie. Deze middelen kunnen worden ingezet voor investeringen in onder andere de regionale economie en groene en digitale transities.

Daarnaast zet het kabinet zich in om de voorgestelde maatregelen binnen de Europese Green Deal op een kosteneffectieve manier vorm te geven. Komend jaar onderhandelt het kabinet over maatregelen die onder meer betrekking hebben op energie in gebouwde omgeving, energiebewust aanbesteden, elektrisch vervoer, circulaire economie en biodiversiteit. Met de Europese Green Deal dient in 2030 55% CO2-reductie (ten opzichte van 1990) gerealiseerd te zijn. Dit is een ophoging van het eerder vastgestelde 49% CO2-reductiedoel uit het Klimaatakkoord. Het kabinet heeft de 'Studiegroep Invulling Klimaatopgave Green Deal', onder leiding van Laura van Geest, gevraagd om de gevolgen van de Europese ophoging voor Nederland in kaart te brengen. Een volgend kabinet zal dit rapport gebruiken voor het vaststellen van vereiste aanvullende klimaatafspraken in Nederland.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Opgaven rondom corona, digitalisering en klimaat beperken zich niet tot de landsgrenzen. Deze opgaven kennen hun uitwerking in gemeenten, al dan niet als gevolg van Europese wet- en regelgeving. Bij gemeenten komen alle transities op economisch herstel, digitalisering, wonen en klimaat bij elkaar. Veel investeringen uit het *Recovery and Resilience Facility* komen uiteindelijk in gemeenten en regio's terecht.

De ophoging van het CO2-reductiedoel vraagt van gemeenten mogelijk aanvullende inspanningen. De mate van deze aanvullende inspanningen is afhankelijk van de uitkomsten van onderhandelingen in de EU en de nationale aanvullende klimaatafspraken. Conform de afspraken uit het Klimaatakkoord is het van belang dat deze aanvullende afspraken haalbaar/betaalbaar moeten zijn voor de samenleving, gemeenten de juiste bevoegdheden nodig hebben en dat gemeenten tegemoet worden gekomen in de uitvoeringslasten.

5G en Digitale Infrastructuur

Wat wil het kabinet?

Het kabinet wil toe naar een 'digitale infrastructuur van wereldklasse' en streeft naar een sterke internationale positie voor Nederland op het gebied van vaste en mobiele communicatienetwerken. Het beschikbaar komen van voldoende frequentieruimte is cruciaal voor een goede mobiele connectiviteit. In lijn daarmee wordt de veiling van de 3,5 GHz band voorbereid. Om de uitrol van verbeterde (vaste en mobiele) digitale infrastructuren zo soepel mogelijk te laten verlopen worden gemeenten ondersteund. Inmiddels is de grote meerderheid van de adressen in het buitengebied voorzien van snel internet en heeft de Autoriteit Consument en Markt (ACM) denkrichtingen uitgewerkt om de uitrol van glasvezel in kernen goed te laten verlopen. In 2022 wordt de ingezette lijn doorgetrokken. De ondersteuning van gemeenten wordt verder verstevigd. Zo zal EZK in 2022 verder werken aan de transparantie en harmonisatie van lokaal beleid om een soepele uitrol te bevorderen.

Wat betekent dit voor gemeenten?

In 2022 moet de dekking van mobiele netwerken in 98% van de gemeenten 8 megabit zijn en krijgen bijna 1 miljoen huizen een glasvezel aansluiting. Verder zal de nieuwe Telecommunicatiewet in de Tweede Kamer behandeld worden. Er wordt door rijk, gemeenten, sector en toezichthouders gewerkt aan voorbeelden voor antennebeleid en graafbeleid, legesverordeningen en standaardcontracten om de nieuwe wetgeving lokaal te implementeren en de regie op de uitrol van glasvezel en antennes te versterken.

Veiligheid en economie raken steeds meer verweven

Wat wil het kabinet?

De combinatie van snelle technologische ontwikkelingen en een veranderende geopolitieke omgeving kunnen leiden tot risico's die mogelijk gevolgen hebben voor de economie en de nationale veiligheid, zoals cyberspionage, sabotage en ongewenste overnames en investeringen. Om dit tegen te gaan, werkt het ministerie van EZK momenteel aan een breed stelsel van investeringstoetsen (zoals reeds gebruikt in de gas- en elektriciteitssector en de telecomsector) om deze risico's minimaliseren.

Daarnaast heeft het kabinet besloten dit jaar een budget beschikbaar te stellen voor deelname van Nederland aan de IPCEI Micro-elektronica 2 (ME2) en de IPCEI Cloudinfrastructuur en services (CIS).

Een *Important Project of Common European Interest* (IPCEI) is een grootschalig Europees consortium die is aangemerkt als strategisch belangrijk voor de Europese Unie, waarvoor de staatssteunregels worden verruimd. Het doel van de IPCEI ME2 is de Europese industrie toegang te garanderen tot moderne en duurzame micro/nano-elektronica, inclusief de benodigde software, door de huidige waardeketen verder te versterken en uit te bouwen. Het doel van de IPCEI CIS is om een nieuwe waardeketen van cloud-infrastructuur en diensten in Europa op te zetten, waarbij cyberveiligheid, interoperabiliteit en duurzaamheid belangrijke vereisten zijn.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Dreigingen op het cyber- en informatiedomein houden zich niet aan geografische grenzen en raken ook de gemeentelijke overheid. Cyberaanvallen zijn ook gemeenten het doelwit. Preventief borgen van de toetsingskaders van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat de internetveiligheid van de dienstverlening bij de inzet van technologie (hard- en software) in het gemeentelijk domein en de buitenruimte. Ook bij het verlenen van vergunningen voor bedrijvigheid en evenementen met een digitale component zullen deze toetsingskaders een plaats moeten gaan krijgen, om zo de risico's te beperken voor de economie en de nationale veiligheid, zoals cyberspionage, sabotage. Wanneer geopolitiek interessante bedrijvigheid binnen de gemeentegrenzen plaatsvindt, is het van belang om het lokale risicobeeld op te maken vanuit het scenario dat deze bedrijvigheid door gerichte cyberdreiging digitaal ontregeld raakt. Deze digitale ontregeling kan tot maatschappelijke ontwrichting leiden. De gemeenten hebben een rol in preparatie op digitale incidenten en crisisbeheersing en gevolgenafhandeling wanneer dit zich in het fysieke domein manifesteert. Wij ondersteunen de gemeenten hierop vanuit de Agenda Digitale Veiligheid (*zie ook begroting ministerie JenV*).

Inhuur externen is duur

Wat wil het kabinet?

Voor 2022 investeert het kabinet € 40 miljoen voor omscholingstrajecten naar kansrijke beroepen in de ICT en techniek. Voor het totale subsidiebedrag kunnen naar verwachting bijna 20.000 mensen worden opgeleid om te voldoen aan de eisen aan kennis en vaardigheden die de markt stelt. Werkgevers kunnen via deze regeling 50% van de kosten vergoed krijgen die naar verwachting gemiddeld per omscholing € 7.500 bedragen. Het ministerie heeft voor het regelen van de eigen ICT ook te maken met de algehele krapte op de markt voor ICT-personeel. Door snelle ontwikkelingen op ICT-gebied en daardoor snel wisselende expertises is het vaak niet mogelijk en zinvol zelf alle kennis in huis hebben. Het personeel is bovendien duur.

Wat betekent dit voor gemeenten?

De capaciteit in ons land op OOV, voor ICT en met name voor informatiebeveiliging is schaars en het is lastig om geschikte mensen te werven. Ook gemeenten hebben daar last van op het terrein van onderzoek, beleid en realisatie. Door de beschikbare capaciteit met andere overheden te delen, stimuleren we kennisdeling en –vermeerdering en het uitruilen van best practices. Voor veel beleidsvragen is nog fundamenteel onderzoek noodzakelijk. Door aansluiting op relevante onderzoeksinitiatieven en het bestuurlijk versterken van coalities die zich richten op onderzoek en vakinhoudelijke ontwikkeling versterken we het imago van gemeenten als interessante werkgever in dit domein digitale veiligheid.

Aanbesteden

Wat wil het kabinet?

Beter Aanbesteden

Aanbestedingen worden in toenemende mate ingezet als strategisch beleidsinstrument om publieke doelen te bereiken, zoals duurzaamheid en economisch herstel. Om dit te realiseren is verbetering van de aanbestedingspraktijk noodzakelijk. Samen met de VNG en VNO-NCW/MKB-Nederland is EZK daarom het vervolgprogramma Beter Aanbesteden gestart. Doel van dit programma is om te zorgen dat de kennis en kunde van overheden en ondernemers over het aanbestedingsproces verbetert en dat beide partijen eerder met elkaar in dialoog gaan. In 2022 zal het programma zijn tweede jaar ingaan.

Rechtsbescherming

In 2022 zal de door het kabinet aangekondigde uitwerking van de maatregelen om de rechtsbescherming bij aanbestedingen te verbeteren worden geïmplementeerd. Dit betekent o.a. wijziging van de Aanbestedingswet 2012 en een aangepaste rol van de Commissie van Aanbestedingsexperts.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Het programma Beter Aanbesteden biedt gemeenten de mogelijkheid om hun inkoop- en aanbestedingspraktijk te verbeteren. Vanaf 2022 kunnen gemeenten een bijdrage aanvragen voor lokale en regionale initiatieven ter verbetering van de aanbestedingspraktijk. Verder worden er onder andere regionale ontmoetingen tussen overheden en ondernemers georganiseerd en kennissessies over aanbesteden en maatschappelijk verantwoord inkopen (MVI).

De aangekondigde wijziging van de Aanbestedingswet 2012 houdt onder meer in dat een klachtenloket over aanbestedingen verplicht wordt en dat de inschrijvingstermijn van een aanbestedingsprocedure moet worden verlengd als een klacht bijtijds is ingediend. Daarnaast komt er een pilot over klachtafhandeling van selectie- of gunningsbeslissingen.

7 Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Stikstofbeleid

Wat wil het kabinet?

Het kabinet formuleert geen nieuw beleid op stikstof.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Het is teleurstellend dat in de rijksbegroting geen extra middelen zijn opgenomen om een brede, structurele oplossing van het stikstofprobleem naderbij te brengen. Dit leidt tot verdere schade aan de natuur, vertraging in de (woning)bouw en langere onzekerheid bij alle betrokkenen. Het is daarom zaak voor effectieve oplossingen op korte termijn. Oplossingen met toekomstperspectief voor het landelijk gebied en die ook medeoverheden ondersteunen bij maatregelen die leiden tot reductie van de stikstofemissie en natuurherstel alsmede benodigde bouwactiviteiten weer goed mogelijk maken.

Regiodeals

Wat wil het kabinet?

Via de Regio Deals werkt het kabinet samen met de regio's aan meervoudige opgaven die het perspectief van inwoners en bedrijven op een goede kwaliteit van leven en leefomgeving versterken. Inmiddels is er in 30 regio's een infrastructuur opgetuigd. Voor 2022 is er nog geld op de begroting gereserveerd. Er is geen doorkijk gegeven voor de jaren daarna.

Wat betekent dit voor gemeenten?

De regiodeals voorzien in een grote behoefte bij gemeente van budget zonder schotten en goede samenwerking met het rijk. Het zou kapitaalvernietiging zijn te stoppen met geld voor de regiodeals zonder waarborgen dat de inmiddels opgebouwde regionale samenwerking kan worden voortgezet.

8 Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Arbeidsmarkt

Wat wil het kabinet?
Het kabinet zet koers richting een toekomstbestendige arbeidsmarkt. Na de Wet arbeidsmarkt in balans, het pensioenakkoord en verruiming van het geboorteverlof wordt in 2022 het Stimulering Arbeidsmarktpositie scholingsbudget (STAP-budget) ingevoerd, gericht op een leven lang ontwikkelen.

Wat betekent dit voor gemeenten?
Er wordt extra geïnvesteerd in de dienstverlening, vanuit de Werk aan de Uitvoering werkagenda. Het STAP-scholingsbudget komt beschikbaar, naast het crisispakket 'NL Leert Door'. Verder is er € 49 miljoen beschikbaar vanuit de subsidieregeling leren en ontwikkelen in het mkb (de SLIM-regeling).

Kansen voor iedereen

Wat wil het kabinet?
Door het nieuwe inburgeringsstelsel, door werkenden gelijker te behandelen en door mobiliteit te versterken, wordt de kans vergroot dat iedereen mee kan blijven doen. Naast de aanbevelingen van de commissie-Borstlap zijn er zijn meer aanpassingen van de arbeidsmarkt nodig voor een gelijker speelveld.

Wat betekent dit voor gemeenten?
Vanaf 2022 ontvangen gemeenten de middelen voor loonkostensubsidies op basis van realisaties. Tijdens de crisis konden mensen bij regionale mobiliteitsteams aanspraak maken op passende begeleiding bij het zoeken naar werk of nieuwe bedrijfsactiviteiten en inkomen. Een deel van de trajecten uit dit aanvullend sociaal pakket loopt nog door in 2022, zoals de incidentele extra middelen voor gemeentelijke re-integratie (€ 60 miljoen) en schulden (€ 30 miljoen).
Het nieuwe inburgeringsstelsel start op 1 januari 2022. De inburgeraar is zelf verantwoordelijk, maar kan rekenen op begeleiding van de gemeente. Het kabinet heeft hiervoor € 46,5 miljoen aan gemeenten beschikbaar gesteld. Ook voert het rijk in 2022 samen met gemeenten, provincies en sociale partners de aanbevelingen van het aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten uit.

Passende balans tussen dienstverlening en handhaving

Wat wil het kabinet?
Bij dienstverlening aan inwoners en handhaving van regels staat de menselijke maat voorop: hulp aan mensen met schulden wordt versneld, wetten worden eerder geëvalueerd en er liggen keuzes voor uit de opties voor een eenvoudiger toeslagenstelsel. Het kabinet heeft diverse scenario's uitgewerkt voor een nieuw toeslagenstelsel en zet over de hele linie versneld en versterkt in op werken vanuit de praktijk en publieke waarden. De ondersteuning aan gedupeerde ouders van de kinderopvangtoeslagaffaire gaat door in 2022. Het kabinet heeft de armoede- en schuldenaanpak geïntensiveerd en versneld. Het kabinet stimuleert de inzet van saneringskredieten en reserveert daarvoor in totaal € 30 miljoen voor de komende jaren.

Wat betekent dit voor gemeenten?
De VNG gaat vanuit de 'sociale weerbaarheidsagenda 2022-2025' met het kabinet en andere partijen samenwerken om problematisch gedrag, ongewenste buitenlandse invloeden en radicalisering tegen te gaan. Voor verbeterde kinderopvang is ontwerpwetgeving bijna af. Verbetermogelijkheden in de nieuwe Wet inburgering worden verkend. Op het introduceren van een werkloosheidsvoorziening liggen al bouwstenen voor besluitvorming. Op thema's als het moderniseren van de arbeidsom-

standigheden-wetgeving en het verbeteren van het verlofstelsel, is wetgeving opgesteld of in voorbereiding.

Herstel toeslagen

Wat wil het kabinet?

Het kabinet wil inwoners die gedupeerd zijn door toeslagen compenseren. Naast de herijking van de aanpak worden er regelingen voorbereid voor kinderen, ex-partners van gedupeerde ouders en gedupeerden van vergelijkbare fouten bij andere toeslagen. In afwachting van besluitvorming is hiervoor € 2,2 miljard euro extra gereserveerd op de aanvullende post, waarmee de totale kosten boven de € 5 miljard euro uitkomen:

- € 650 miljoen compensatie gedupeerden
- € 460 miljoen kindregeling
- € 250 miljoen kwijtschelden schulden (rijksbreed)
- € 170 miljoen kwijtschelden private schulden
- € 90 miljoen niet kinderopvangtoeslag (KOT)
- € 590 miljoen ex-partnerregeling

Wat betekent dit voor gemeenten?

Gemeenten ondersteunen gedupeerden met huisvesting, schulden, inkomen, zorg en de opvoeding van kinderen. Herijking van de herstelaanpak en uitbreiding van regelingen zal ook de omvang van de gemeentelijke ondersteuning raken.

Macrobudget participatiewet-uitkeringen (BUIG)

Wat wil het kabinet?

Gemeenten zijn het laatste vangnet voor inkomensondersteuning van mensen zonder werk en inkomen. Voor deze bijstandsverlening en ook verstrekking van loonkostensubsidies krijgen gemeenten een specifieke uitkering van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, die *Macrobudget participatiewet-uitkeringen* of *BUIG* wordt genoemd. Het definitieve macrobudget voor het jaar 2021 van de BUIG is vastgesteld op € 6,437 miljard. Daarmee komt het gebundelde macrobudget € 26 miljoen lager uit dan de nadere voorlopige raming van april jongstleden.
Het voorlopige macrobudget voor 2022 is vergelijkbaar met dat in 2021 en komt uit op € 6,447 miljard. Bij de algemene bijstand verwacht men een kleine daling van het aantal bijstandsgerechtigden van 370.000 in 2021 naar 367.000 in 2022. Maar daar staat tegenover dat men een groter beroep op de Bijzondere Bijstand voor Zelfstandigen (BBZ) verwacht, zodra de TOZO-regeling per 1 oktober 2021 eindigt. Dit effect zal ook in 2022 nog merkbaar zijn. Daarom is het macrobudget voor het BBZ-deel met € 84 miljoen verhoogd.
Verder wordt de verdeling van de BUIG-middelen voor loonkostensubsidies vanaf 2022 aangepast. Voor het jaar 2022 gaat dit om € 324 miljoen (€ 270 miljoen in 2021). Deze middelen worden voortaan apart verdeeld op basis van feitelijke realisaties.

Wat betekent dit voor gemeenten?

De impact van de coronacrisis op de werkloosheid is tot nu toe minder groot gebleken dan in eerste instantie werd gevreesd. Vanaf 2022 wordt er zelfs weer uitgegaan van een lichte daling van het aantal bijstandsuitkeringen. Dat betekent weinig schommeling in het BUIG-budget. Tegelijkertijd is het nog redelijk onzeker wat precies de doorwerking gaat zijn van het eindigen van de Tozo-regeling naar de BBZ. In het BUIG-budget is rekening gehouden met een doorstroom van om en nabij 16.000 mensen, maar gedurende 2022 moet blijken wat er werkelijk gebeurt. In het voorjaar volgt een nieuwe nadere raming van het BUIG-budget 2022.

Bekostiging loonkostensubsidie

Wat wil het kabinet?
Met ingang van 2022 ontvangen gemeenten de middelen voor de loonkostensubsidie op basis van realisatie. Het kabinet wil hiermee stimuleren dat de arbeidskansen worden vergroot voor de doelgroep die niet zelfstandig het wettelijk minimumloon kan verdienen. In het macrobudget wordt gerekend met € 324 miljoen aan toegekende loonkostensubsidies in 2022.

Wat betekent dit voor gemeenten?
Het macrobudget voor de BUIG wordt op dit moment zoveel mogelijk op basis van objectieve factoren onder gemeenten verdeeld. Vanaf 2022 wordt het deelbudget loonkostensubsidie, dat nu onderdeel uitmaakt van de BUIG, op basis van realisatie (t-1) over gemeenten verdeeld. De bekostiging van de loonkostensubsidie wordt daarmee een apart onderdeel van het Macrobudget uitkeringen Participatiewet, verdeeld op historische uitgaven.

Participatiewet – balans menselijke maat en efficiënt bestrijden fraude

Wat wil het kabinet?
Het kabinet wil in de sociale zekerheid de balans vinden tussen de menselijke maat en het efficiënt bestrijden van fraude.

Wat betekent dit voor gemeenten?
Voor gemeenten betekent dit onder andere; inzet op verbetering van de dienstverlening vanuit de menselijke maat naar inwoners. Verder is het bij handhaving belangrijk om het onderscheid te maken tussen enerzijds fouten die gemaakt kunnen worden door de inwoner en anderzijds opzet en grove schuld. Inzet op preventie als 'de sleutel' om op voorhand fouten die door inwoners gemaakt kunnen worden te voorkomen en voor misbruik en oneigenlijk gebruik weg te nemen. De VNG ontwikkelt samen met gemeenten en ketenpartners diverse ondersteuningsinstrumenten en organiseert kennisdeling voor en tussen gemeenten.

Wet sociale werkvoorziening (Wsw)

Wat wil het kabinet?
Ook in 2021 wordt er rekening gehouden met compensatie voor wegvallende bedrijfsopbrengsten bij sociale werkbedrijven door corona. Tekorten in de exploitatie worden in de reguliere systematiek opgevangen door een hogere gemeentelijke bijdrage. Gemeenten ontvangen daarom over de eerste helft van 2021 € 35 miljoen voor coronaschade in de sociale werkvoorziening. Bovendien is er alvast een reservering van € 10 miljoen gemaakt voor de rest van het jaar 2021.

Wat betekent dit voor gemeenten?
De compensatiemiddelen worden toegevoegd aan de integratie-uitkering Participatie (onderdeel van de integratie-uitkering sociaal domein). Deze middelen kunnen gemeenten gebruiken om financiële tekorten op de Wsw als gevolg van de coronacrisis op te vangen.

Breed offensief

Wat wil het kabinet?
Om arbeidskansen voor mensen met een beperking te vergroten heeft het kabinet het 'breed offensief' geïntroduceerd. Dit bevat verschillende maatregelen die ertoe moeten bijdragen dat meer mensen met een beperking aan het werk komen en blijven. Onderdelen daarvan zijn de vereenvoudiging van de inzet van de loonkostensubsidie, het bevorderen van ondersteuning op maat, werken lonender maken voor mensen met een beperking en de aanpassing van de administratieve werkprocessen. Ook wordt een bedrag van € 40 miljoen aan het macrobudget voor de Participatiewet-uitkeringen toegevoegd om zo een gedeelte van de inkomsten van mensen die in deeltijd werken, vrij te laten.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Voor zover geen wetswijziging nodig is om voorstellen uit de beleidsmaatregelen Breed offensief te kunnen realiseren vinden die, conform eerdere plannen, gewoon doorgang. Maatregelen waarvoor een wetswijziging nodig is zijn, in verband met het controversieel verklaren van het wetsontwerp Breed offensief, uitgesteld. Het streven van het kabinet is er, nog steeds, op gericht om het wetsvoorstel op 1 juli 2022 in te voeren. Voortgezette behandeling van het wetsontwerp is echter pas mogelijk nadat er een nieuw kabinet is. Die beoogde invoeringsdatum lijkt krap, mede gezien het feit dat de wet, formeel, pas drie maanden na publicatie in het Staasblad in werking kan treden.

Arbeidsmigranten

Wat wil het kabinet?

Het kabinet wil uitvoering geven aan de adviezen van het Aanjaagteam bescherming arbeidsmigranten. Dit is een beleidsprioriteit van het ministerie SZW.
In 2022 start een experiment met het registreren en bijhouden van tijdelijke verblijfsadressen van niet-ingezetenen in de BRP. Het doel is onder andere beter zicht te krijgen op verblijf van arbeidsmigranten in Nederland.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Het rijk werkt samen met gemeenten, provincies en sociale partners aan het verder tot uitvoering brengen van de aanbevelingen van het aanjaagteam in. Dit houdt onder meer voor gemeenten in: extra inspanningen om te komen tot integraal beleid rondom arbeidsmigranten, het realiseren van huisvesting en toezicht en handhaving. In samenwerking met het rijk en ketenpartners zal VNG ondersteuning voor gemeenten uitwerken.
Gemeenten krijgen door het experiment met het registreren en bijhouden van tijdelijke verblijfsadressen van niet-ingezetenen in de BRP, beter zicht op waar niet ingezetenen, zoals arbeidsmigranten, in de gemeenten verblijven.

Bestaanszekerheid/Brede schulden aanpak

Wat wil het kabinet?

Het kabinet heeft door de coronacrisis de armoede- en schuldenaanpak geïntensiveerd en versneld. De verschillende schuldenprojecten lopen van begin 2021 tot eind 2022. Daarnaast stimuleert het kabinet de inzet van saneringskredieten en reserveert daarvoor in totaal € 30 miljoen voor de komende jaren. Met een saneringskrediet houden mensen met schulden alleen de kredietbank over als schuldeiser, waardoor zij minder stress ervaren.

Wat betekent dit voor gemeenten?

De incidentele middelen voor het gemeentelijke schuldenbeleid en bijzondere bijstand worden verlengd tot eind 2022. Daarnaast kunnen gemeenten die niet regulier zijn aangesloten bij een kredietbank inzetten op saneringskredieten.

Inburgering

Wat wil het kabinet?

Op 1 januari 2022 treedt het nieuwe inburgeringsstelsel in werking. Het kabinet streeft ernaar dat nieuwkomers zo snel mogelijk de Nederlandse taal leren en kunnen meedoen in de samenleving, het liefst via betaald werk. In het nieuwe stelsel start de inburgering sneller, wordt een hoger taalniveau gevraagd en krijgen gemeenten de regie over de uitvoering van inburgering. De groep die valt onder de huidige wet zal van de gemeenten zoveel mogelijk in de geest van de nieuwe wet ondersteuning krijgen. Daarvoor heeft het kabinet € 46,5 miljoen aan gemeenten beschikbaar gesteld.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Gemeenten krijgen middelen voor uitvoeringskosten van de nieuwe Wet inburgering via het gemeentefonds en middelen voor inburgeringsvoorzieningen via een specifieke uitkering. Ten opzichte van de vorige begroting is de raming naar boven bijgesteld, o.a. als gevolg van een hogere volumeprognose.

Het uitstel van de nieuwe Wet inburgering leidt tot een besparing op de uitvoeringskosten voor gemeenten in 2021, maar tot hogere kosten voor de groep die onder het huidige inburgeringsstelsel valt. Gemeenten ontvangen daarvoor een financiële compensatie van € 30 miljoen, verspreid over 2021 t/m 2026. Deze compensatie geldt ook voor de kosten die gemoeid zijn met de verlengde implementatie. Om het huidige inburgeringsstelsel (Wi2013) te verzachten worden (samen met VNG) verschillende verbetermaatregelen uitgewerkt. Hiertoe is budget gereserveerd.

Diversiteit en inclusie

Wat wil het kabinet?

Het kabinet wil bijdragen aan gelijke kansen op de arbeidsmarkt voor mensen met een niet-westerse migratieachtergrond. Om hun arbeidsmarktpositie te verbeteren zal het kabinet samen met de landelijke organisaties van werkgevers, gemeenten en het onderwijs de geleerde lessen van effectieve aanpakken in de praktijk toepassen.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Gemeenten gaan meer samenwerken met lokale organisaties van werkgevers en onderwijs om ervoor te zorgen dat mensen, met een niet-westerse migratieachtergrond, gelijke kansen krijgen op de arbeidsmarkt.

Toezicht en handhaving kinderopvang

Wat wil het kabinet?

Het kabinet wil met ingang van 2022 het toezicht en handhaving in de gastouderopvang intensiveren. Er wordt € 6,7 miljoen toegevoegd aan het gemeentefonds voor de genoemde intensivering.
Wat betekent dit voor gemeenten?
De VNG is in gesprek over de kaders en zal hierover op korte termijn een handreiking beschikbaar stellen.

Flankerend beleid voor de gevolgen van corona

Wat wil het kabinet?

Voor het bestrijden van de negatieve effecten van de coronacrisis doet het kabinet aan flankerend beleid. Voor re-integratie wordt voor het jaar 2022 eenmalig € 58,2 miljoen aan de algemene uitkering toegevoegd. Voor bijzonder bijstand wordt in 2022 eenmalig € 15 miljoen aan de algemene uitkering toegevoegd. En voor het gemeentelijk schuldenbeleid wordt in 2022 eenmalig € 30 miljoen aan de algemene uitkering toegevoegd. Voor de jaren 2020 en 2021 zijn hiervoor ook eenmalige middelen via de algemene uitkering beschikbaar gesteld.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Een deel van het flankerend beleid is belegd bij gemeenten. Met eenmalige uitkeringen hebben een ad hoc-karakter waar gemeenten geen langjarig beleid op kunnen baseren.

Arbeidsmarkt vanuit de werkgever

Wat wil het kabinet?

Het kabinet vindt het belangrijk dat werknemers en zelfstandigen hun werk onder goede condities kunnen verrichten. Dit is ook van belang voor het vergroten van de arbeidsparticipatie en de arbeidsproductiviteit, het beperken van uitval door ziekte en arbeidsongeschiktheid, en het bevorderen van de duurzame inzetbaarheid van werknemers. De overheid bevordert dat sociale partners hier uitvoering aan geven en voert hiertoe overleg met hen.

Op de arbeidsmarkt is de grootste uitdaging volgens het kabinet het verkleinen van de verschillen tussen flexibel en vast werk. Voor oplossingsrichtingen verwijst de regering naar de commissie-Borstlap.

Wat betekent dit voor de gemeenten?

De gevolgen van corona op de arbeidsmarkt zijn ook voor gemeenten nog steeds voelbaar. De coronacrisis heeft de kwetsbaarheid van flexibele arbeid extra aangetoond. Door het uitblijven van een nieuw kabinet worden de noodzakelijke hervormingen op de arbeidsmarkt helaas uitgesteld. De VNG hoopt dat het nieuwe kabinet de adviezen van de commissie-Borstlap, die begin 2020 een rapport uitbracht over de flexibilisering van de Nederlandse arbeidsmarkt, voortvarend zal oppakken in overleg met sociale partners.

Net als afgelopen jaar zal er komend jaar samen met het A&O Fonds Gemeenten gewerkt worden aan ondersteunende producten waarmee gemeenten lokaal en regionaal kunnen werken aan een toekomstbestendig personeelsbestand. Zo verschijnt er binnenkort o.a. een praktisch werkboek 'Succesvol de Arbeidsmarkt op', een boek vol arbeidsmarktips voor gemeenten en een uitgebreid stappenplan om aan de slag te gaan met lokale arbeidsmarktvraagstukken.

Leven lang ontwikkelen

Wat wil het kabinet?

De coronacrisis heeft het belang van een leven lang ontwikkelen onderstreept. Hiermee blijven mensen inzetbaar op een veranderende arbeidsmarkt. Dit kan werkloosheid voorkomen en vergroot inkomenszekerheid en werkzekerheid. Het kabinet streeft er daarom naar dat het voor werkgevers en werkenden vanzelfsprekend wordt om te investeren in de ontwikkeling tijdens de gehele loopbaan.

Het kabinet stimuleert dat mensen zich gedurende hun loopbaan ontwikkelen. Dit gebeurt onder andere met het STAP-budget (Stimulering arbeidsmarktpositie) Werkenden en niet-werkenden kunnen vanaf 1 maart 2022 tot € 1.000 aanvragen voor een scholingsactiviteit. Het STAP-budget staat los van de arbeidsrelatie en is beschikbaar voor iedereen: werknemers, zelfstandigen en werkzoekenden.

Wat betekent dit voor de gemeenten?

Gemeenten kunnen werkenden en werkzoekenden op de arbeidsmarkt verwijzen naar bovengenoemd STAP-budget. Scholing kan bijdragen aan het behouden en vinden van werk.

Pensioen

Wat wil het kabinet?

Het kabinet werkt aan een toekomstbestendig pensioenstelsel. Met de afspraken die samen met sociale partners zijn gemaakt, wordt het pensioenstelsel transparanter, persoonlijker en het zal zorgen voor stabiele en voorspelbare pensioenpremies voor werkgevers. Het afgelopen jaar is de wetgeving over het pensioenakkoord in consultatie gegaan. De wetgeving betreft afspraken over een nieuw pensioencontract, een evenwichtige transitie naar een nieuw stelsel en een nieuw fiscaal stelsel. Deze afspraken, uitgewerkt in wetgeving, zullen naar verwachting in het voorjaar van 2022 worden ingediend bij de Tweede Kamer. De beoogde datum van inwerkingtreding is 1 januari 2023. Uiterlijk 1 januari 2027 moeten alle pensioenregelingen zijn aangepast.

Wat betekent dit voor de gemeenten?

Het ABP is het pensioenfonds waar gemeenten bij zijn aangesloten. Hoe de pensioenregeling van ABP eruitziet wordt bepaald in de pensioenkamer. Deze bestaat uit vertegenwoordigers van werkgevers en werknemers binnen overheid en onderwijs. De VNG is hiervoor lid van de Zelfstandige Publieke Werkgevers (ZPW). Eén van de belangrijkste opgaven van de sociale partners in de Pensioenkamer is momenteel om tot een pensioenregeling te komen die voldoet aan de regels conform het nieuwe pensioenstelsel. Hiervoor moeten de komende jaren verschillende vraagstukken worden uitgewerkt, zoals de keuze voor een pensioencontract. In het voorjaar is de eerste voorlopige keuze gemaakt in de Pensioenkamer, namelijk de keuze voor het "Nieuwe pensioencontract".
Zowel ABP als de sociale partners verwachten al per 1 januari 2026 over te kunnen stappen op de nieuwe pensioenregels. Dit betekent dat sociale partners uiterlijk voor 1 januari 2024 overeenstemming moeten bereiken over een nieuwe pensioenregeling en het zogenaamde transitieplan. In dit transitieplan worden de door sociale partners in de Pensioenkamer gemaakte keuzes samengevoegd,

definitief gemaakt en toegelicht. Vervolgens heeft ABP nog twee jaar de tijd om de pensioenregeling te implementeren, zodat de nieuwe pensioenregeling uiterlijk per 1 januari 2026 ingaat.

Duurzame inzetbaarheid en eerder uittreden

Wat wil het kabinet?

Via de 'Tijdelijke maatwerkregeling duurzame inzetbaarheid en eerder uittreden' (MDIEU) faciliteert het kabinet maatwerkafspraken rondom duurzame inzetbaarheid, langer doorwerken en eerder uittreden. Sociale partners in sectoren kunnen in gezamenlijk overleg subsidie aanvragen. Afgelopen jaar konden sociale partners hier voor het eerst een subsidieaanvraag voor indienen. In totaal bedraagt de subsidie € 1 miljard voor een periode van vier jaar.
Van 2021 tot en met 2025 is het voor werkgevers onder voorwaarden mogelijk om medewerkers (maximaal) drie jaar eerder uit te laten treden door middel van het aanbieden van de zogeheten Regeling vervroegde uittreding (RVU), zonder daarover belasting te betalen (RVU-heffing). Uitgangspunt voor deze afspraken is wederzijdse vrijwilligheid. Voor een periode van vijf jaar geldt een tijdelijke vrijstelling van de RVU-heffing voor werkgevers tot een bedrag van circa € 21.000 euro per jaar.

Wat betekent dit voor de gemeenten?

Begin dit jaar is vanuit de sociale partners in de gemeentelijke sector een subsidieaanvraag gedaan voor een sectoranalyse. De sectoranalyse is een vereiste om in aanmerking te komen voor de subsidies vanuit de 'Maatwerkregeling duurzame inzetbaarheid en eerder uittreden.' (MDIEU). De sectoranalyse onderstreept het belang van duurzame inzetbaarheid in de gemeentelijke sector. Uit de sectoranalyse blijkt dat gemeentelijke organisaties ten aanzien van duurzame inzetbaarheid alert moeten zijn op zowel de verandering van het werk (digitalisering) als de verandering van het personeelsbestand.
Op basis van deze resultaten is momenteel subsidie aangevraagd via de MDIEU voor activiteiten die duurzame inzetbaarheid binnen de gemeentelijke sector stimuleren.
De tijdelijke vrijstelling van de RVU-heffing maakt het voor werkgevers mogelijk om afspraken over eerder uittreden te maken met bepaalde werknemers die zich kort voor de AOW-leeftijd bevinden. Door individueel maatwerk toe te passen kan dit individuele medewerkers helpen vitaal hun pensioen te halen.

Veilig en verantwoord werken

Wat wil het kabinet?

Het kabinet stimuleert werkgevers en werknemers om gezonde en veilige arbeidsomstandigheden te creëren, thuis en op locatie. Gezond werken (thuis en/of op locatie) begint met een goede Risico-Inventarisatie en Evaluatie (RI&E). De naleving hiervan wordt bevorderd door een meerjarenplan. Onderdeel van dit plan is het vergroten van de bekendheid en het bevorderen dat werkgevers in staat zijn risico's te beheersen.
Ook heeft het kabinet € 5 miljoen vrijgemaakt om thuiswerken te bevorderen en daarbij aandacht te besteden aan de mentale gevolgen en gevolgen voor vitaliteit. In het belastingplan is er een gerichte vrijstelling opgenomen in de werkkostenregeling (WKR) voor thuiswerkende werknemers. De vrije ruimte in de WKR van 3% over de eerste € 400.000 van de loonsom voor 2022 wordt niet wordt gehandhaafd, maar beperkt tot 1,7%. De gerichte vrijstelling bedraagt € 2 per dag (Nibudnorm). Deze thuiswerkvergoeding kan ook in een vast bedrag worden uitbetaald en kent dezelfde systematiek als de vaste reiskostenvergoeding woonwerk (128 dagen reisdagen, 214 dagen per jaar). De thuiswerkvergoeding en reiskostenvergoeding woon-werk mogen niet mogen cumuleren, maar moeten evenredig worden toegepast op de vaste werkplek en thuiswerkdagen. Dit vergt de nodige administratieve lasten, omdat het werkpatroon (vaste werkplek/thuiswerk) wekelijks kan veranderen.

Het kabinet zet voorts via een brede maatschappelijke en domein-overstijgende samenwerking in op het terugdringen van burn-out klachten en op meer vitaliteit.

Het kabinet zorgt ervoor dat gezond en veilig werken de norm blijft, ook in een veranderende arbeidsmarkt. In 2022 wordt een nieuwe langetermijnvisie op het arbobeleid vastgesteld: de Arbovisie 2040. Belangrijke onderwerpen zijn preventie, het verbeteren van de arbeidsgerelateerde zorg en de verbinding daarvan met de reguliere zorg en het verbeteren van de naleving. De concept Arbovisie

wordt in 2022 na advies van de Sociaal Economische Raad (SER) vastgesteld. Het kabinet werkt de Arbovisie samen met vele betrokkenen in het veld uit in een agenda voor de periode 2022-2025, zodat deze gedragen, concrete maatregelen bevat.

Wat betekent dit voor de gemeenten?
Veilig en verantwoord (thuis)werken is een belangrijk aandachtspunt voor gemeentelijke werkgevers, zeker in deze coronacrisis. Gemeenten hebben een toenemende behoefte aan duidelijke informatie over thuiswerken en arbeidsrechtelijke - en fiscale aspecten. De gemeentelijke cao kent nog geen thuiswerkvergoeding, maar de VNG is hierover in gesprek met vakbonden. Hierbij is ook aandacht voor de samenloop met de reiskostenvergoeding woon-werk. Het is van groot belang dat er een duidelijk fiscaal kader is. Wij willen er in de eerstvolgende cao voor zorgen dat een mogelijke regeling over thuiswerken goed aansluit op de fiscale gerichte vrijstelling.

De VNG neemt namens de Zelfstandige Publieke Werkgevers (ZPW) deel aan lopende SER-adviezen/ trajecten in de Commissie-Arbeidsomstandigheden en ad-hoc-Commissie Hybride Werken. Ook ontwikkelt de VNG in gelijkwaardig verband een Arbocatalogus hybride werken ter ondersteuning gemeenten.

Ouderschapsverlof

Wat wil het kabinet?
Vanaf 2 augustus 2022 krijgen werknemers die ouderschapsverlof opnemen een uitkering. De uitkering geldt alleen in het eerste jaar na de geboorte van het kind, duurt maximaal negen weken, is 50% van het gemaximeerd dagloon en wordt betaald door het UWV.

Wat betekent dit voor gemeenten?
De gemeentelijke cao kent al betaald ouderschapsverlof. Het betaald ouderschapsverlof in de gemeentelijke cao geldt voor acht jaar na de geboorte van het kind, duurt maximaal 13 weken, is 50% tot 90% van het loon (afhankelijk van de loonschaal) en wordt betaald door de werkgever. Vanaf 2 augustus 2022 hebben gemeentelijke medewerkers dus recht op: 26 weken ouderschapsverlof, waarvan 13 weken doorbetaald door de werkgever en negen weken met een uitkering van het UWV. Wij willen er in de eerstvolgende cao voor zorgen dat uitkering op basis van de wet en de doorbetaling op basis van de cao goed op elkaar aansluiten.

De Wet banenafspraak en quotum arbeidsbeperkten

Wat wil het kabinet?
De Wet banenafspraak heeft tot doel om 125.000 extra banen te realiseren bij reguliere werkgevers voor mensen met een arbeidsbeperking. In 2020 is de landelijke doelstelling van 67.500 banen (overheid (17.500) en markt (50.000) samen) met 66.097 banen voor het eerst niet gehaald. De coronacrisis zal hieraan hebben bijgedragen, maar de mate van invloed is onduidelijk.
De sector markt heeft de doelstelling net gehaald, maar de sector overheid niet. De voorgenomen quotumregeling voor overheidswerkgevers blijft vooralsnog gelden.

Het wetgevingsproces om de Wet banenafspraak te vereenvoudigen is vertraagd en zal aan een nieuw kabinet worden voorgelegd.

Om de duurzaamheid van banen te vergroten, wordt het Loonkostenvoordeel (LKV) banenafspraak voor werkgevers structureel beschikbaar gesteld in plaats van maximaal drie jaar. Ook kunnen werkgevers het LKV banenafspraak toepassen voor alle werknemers die ze in dienst hebben en niet alleen voor de werknemers die onlangs in dienst zijn getreden. Daarnaast wordt de doelgroepverklaring afgeschaft.
Al deze maatregelen vergen wetswijzigingen en zijn beoogd per 2024. Vanaf 2025 zijn middelen gereserveerd voor het structureel beschikbaar maken van het LKV.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Gemeentelijke werkgevers hebben de aantallen net gehaald, maar voortdurende aandacht blijft noodzakelijk. Voorgenomen maatregelen dragen bij aan de vereenvoudiging en het blijven halen van de aantallen. Het is echter nog onduidelijk wanneer de vereenvoudigingen van de Wet banenafspraak worden doorgevoerd, hierdoor kunnen gerealiseerde banen via inkoop nog niet meetellen.

9 Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Jeugd

Wat wil het kabinet?

Naar aanleiding van het rapport 'Stelsel in groei' van de stuurgroep 'Maatregelen financiële beheersbaarheid Jeugdwet' en de 'Uitspraak van de Commissie van Wijzen' is besloten om in 2022 € 1,3 miljard extra beschikbaar te stellen aan gemeenten voor de tekorten in de jeugdzorg. Dit komt bovenop de eerder toegezegde € 300 miljoen voor dat jaar.
Tegelijkertijd zijn er afspraken gemaakt over de invulling van een set aan maatregelen die in 2022 een besparing van € 214 miljoen moet opleveren, zoals het breder invoeren van een praktijkondersteuner jeugd-ggz bij de huisarts.

Momenteel werkt de VNG in de 'vijfhoek' samen met het rijk en andere betrokken partijen (o.a. cliënten, aanbieders en professionals) aan een hervormingsagenda. De agenda moet leiden tot een verbetering van de hulp aan kinderen en een financieel houdbaarder stelsel.

Wat betekent dit voor gemeenten?

De afspraak over de € 1,3 miljard extra middelen naar aanleiding van de uitspraak van de Commissie van Wijzen was al bekend, net als de maatregelen die al in 2022 genomen moeten worden om tot een besparing te komen van € 214 miljoen. Daarnaast wordt € 9 miljoen aan de VNG beschikbaar gesteld voor de uitvoering van de hervormingsagenda. Op VNG.nl[8] kunt u de komende tijd op de hoogte blijven van de belangrijkste ontwikkelingen rond de agenda.

Zorg nu en in de toekomst: corona en pandemische paraatheid

Wat wil het kabinet?

De coronapandemie heeft helder gemaakt dat de organisatie van de (publieke) gezondheidszorg te allen tijde robuust en flexibel moet zijn om voorbereid te zijn op dreigingen van (nog onbekende) ziekteverwekkers of andere bedreigingen. Samenwerken binnen het zorgstelsel en regie vanuit de overheid bleken essentieel, ook kwamen kwetsbaarheden in de paraatheid naar boven die aangepakt moeten worden. Het kabinet komt daartoe eind 2021 met een beleidsagenda, waarbij in het bijzonder wordt ingegaan op het versterken van de publieke gezondheid en daarbij behorende infrastructuur en delen van gegevens over domeinen heen. De uitwerking en besluitvorming zijn aan een volgend kabinet.
Verder vraagt het kabinet voor de kortere termijn aandacht voor de reële mogelijkheid dat er (plaatselijk) oplevingen van het coronavirus zijn. Het kabinet wil alles in het werk stellen om een (gedeeltelijke) sluiting van de samenleving te voorkomen. Door intensieve monitoring, testen en door actief de groep te benaderen die nog niet gevaccineerd is.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Gemeenten zijn op basis van de Wet Publieke Gezondheid verantwoordelijk voor een goede uitvoering van publieke gezondheidszorg. Dat gaat over gezonde inwoners, leefbare wijken en buurten en een energieke samenleving. Bij uitstek een gemeentelijke taak. De GGD'en zijn in opdracht van de gemeenten de belangrijkste regionale uitvoerders. De komende periode vraagt van gemeenten om het opdrachtgeverschap naar GGD'en steviger vorm te kunnen geven, bijvoorbeeld door gebruik te maken van de regionale werkstructuur tussen gemeenten en zorgverzekeraars, en met oog voor de landelijke paraatheid bij crisisbeheersing. Dit vraagt ook landelijk passende voorwaarden, waarover al gesprekken worden gevoerd tussen het rijk, de VNG en Zorgverzekeraars Nederland (ZN).

8 https://vng.nl/artikelen/hervormingsagenda-jeugd

Het rijk doet een beroep op gemeenten om lokaal, bijvoorbeeld via de GGD en maatschappelijke partners, een bijdrage te leveren in het benaderen van de groepen die nog niet gevaccineerd zijn.

Zorg voor de toekomst: Juiste Zorg op de Juiste Plek

Wat wil het kabinet?

De komende jaren blijft de vraag naar zorg onder druk van de vergrijzing en technologische mogelijkheden sterk toenemen. De groei van de beroepsbevolking en het aantal mantelzorgers kan geen gelijke tred houden met deze groeiende zorgvraag. Om de toegankelijkheid, kwaliteit en betaalbaarheid van onze zorg te borgen is het nodig om de zorg toekomstbestendig te maken. In de nota 'Zorg voor de Toekomst' benoemt het kabinet drie belangrijke pijlers om de beweging 'Juiste Zorg op de Juiste Plek' mogelijk te maken:

1. preventie en gezondheid: het VWS verkent met gemeenten en zorgverzekeraars wat nodig is om het fundament onder toekomstig preventiebeleid te verstevigen via minder vrijblijvende inzet en samenwerking en financiering hierop aan te passen.
2. zorg vanuit regie en samenwerking: regionaal in beeld brengen van toekomstige uitdagingen en uitwerken van een gezamenlijke aanpak door de inkopende partijen gemeenten, zorgverzekeraars en zorgkantoren. Waarbij het kabinet ook stelt dat dit meer congruentie in de verschillende regio-indelingen binnen en buiten de zorg vraagt. In het bijzonder staat het kabinet stil bij de toekomstige ontwikkeling van de ouderenzorg, het hervormen van het stelsel van de jeugdzorg en een toekomstbestendig GG-zorglandschap. Verdere uitwerking en besluitvorming wordt aan een volgend kabinet gelaten.
3. zorgvernieuwing en werkplezier voor de zorgprofessionals: aandacht voor voldoende gekwalificeerd zorgpersoneel, minder administratieve lastendruk en efficiënter werken door slim gebruik van E-health, technologie en data-uitwisseling.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Investeren in regionale samenwerking met gemeenten, zorgverzekeraar(s) en zorgkantoor is en blijft van belang voor uitvoering van gemeentelijke taken in de publieke gezondheid, ouderenzorg, GGZ en ook jeugdzorg. Daarnaast blijven afspraken op landelijk niveau ten Wmo en Jeugdwet cruciaal om op lokaal en regionaal niveau deze gemeentelijke taken uit te voeren, op een wijze die bijdraagt aan de beweging 'Juiste Zorg op de Juiste Plek.'

Volksgezondheid

Wat wil het kabinet?

Het Nationaal Preventieakkoord loopt door. Voor de uitvoering van maatregelen uit de Lokale Preventieakkoorden blijft uitvoeringsbudget beschikbaar (€ 10 miljoen). Voor de aanpak van gezondheidsachterstanden komt vanuit het programma Gezond in de Stad (GIDS) via een decentralisatie-uitkering € 20 miljoen naar gemeenten. Verder treedt in 2022 het wetsvoorstel 'prenataal huisbezoek door de jeugdgezondheidszorg' in werking (onder voorbehoud van goedkeuring door de Eerste Kamer) waarvoor € 5,3 miljoen voor gemeenten in het gemeentefonds beschikbaar komt. Het programma Kansrijke Start is verlengd en daarvoor is € 1,7 miljoen beschikbaar gesteld voor gemeenten die lokaal coalities willen opstarten. In het Rijksvaccinatieprogramma wordt in 2022 de uitgestelde HPV-vaccinatie voor meisjes uitgevoerd en wordt dit ook beschikbaar voor jongens conform mededeling in de meicirculaire.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Gemeenten dienen vanuit hun opdrachtgeversrol aan GGD-en óf andere uitvoerende partijen van de jeugdgezondheidszorg, toe te zien op de implementatie van het prenataal huisbezoek. Verder kunnen gemeenten hun lokaal gezondheidsbeleid versterken via de diverse programma's/middelen die het rijk in 2022 beschikbaar stelt.

Aanpak dak- en thuisloosheid

Wat wil het kabinet?

Via het actieprogramma dak- en thuisloze jongeren (2019-2021) en de Brede aanpak dak- en thuisloosheid (2020-2021) is ingezet op een forse vermindering van het aantal dak- en thuisloze mensen in Nederland. Hiermee zijn lokaal en regionaal mooie resultaten behaald, maar beide programma's lopen eind 2021 ten einde. Het kabinet kondigt geen nieuwe initiatieven aan.

Wat betekent dit voor gemeenten?

De financiering vanuit de actieprogramma's was incidenteel. Gemeenten hebben in de lokale aanpak soms gekozen voor structurele oplossingen (bijvoorbeeld woonvoorzieningen) en zullen daarvoor elders financiering moeten vinden. Wij blijven hier samen met onze landelijke partners aandacht voor vragen bij het rijk.

Maatschappelijk opvang/Beschermd wonen (MO/BW)

Wat wil het kabinet?

In 2022 wordt verder gewerkt aan de voorbereiding van de implementatie van het advies 'Van beschermd wonen naar een beschermd thuis.' Als onderdeel daarvan bereiden gemeenten de inhoudelijke doordecentralisatie van beschermd wonen per 1 januari 2022 voor. Vanaf 1 januari 2023 is de financiële doordecentralisatie gepland, tegelijk met de invoering van het nieuwe verdeelmodel gemeentefonds. Met publicatie van de septembercirculaire is ook het objectief verdeelmodel Beschermd wonen gepubliceerd. Dit rekenmodel biedt gemeenten nu inzicht in de uitkomsten van het nieuwe verdeelmodel en de overgangsregeling (ingroeipad) na verwerking van de nacalculatie van de Wlz-uitname.
Er is afgesproken de bekostiging van een bepaalde groep cliënten met ingang van 2021 vanuit Beschermd Wonen over te hevelen naar de Wet langdurige zorg (Wlz). Daarvoor is al eerder met ingang van het jaar 2021 een bedrag van € 495 miljoen gekort op de integratie-uitkering Beschermd Wonen. Bij de afspraak is overeengekomen de uitname op basis van nacalculatie bij te stellen.
Voor de verdeling van de middelen Beschermd Wonen is een nieuw verdeelmodel ontwikkeld. De besluitvorming over de stapsgewijze invoering ervan per 2023 wordt overgelaten aan een nieuw kabinet.
Ook de middelen voor de verstrekking van hulpmiddelen in instellingen zijn overgeheveld van de algemene uitkering naar de Wlz. Ook daarvoor is het werken met nacalculatie afgesproken.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Met de publicatie van het objectief verdeelmodel Beschermd Wonen, is alle informatie beschikbaar om de voorbereiding van de doordecentralisatie Beschermd Wonen regionaal, in een vastgestelde Norm voor Opdrachtgeverschap verder vorm te geven. Conform bestuurlijke afspraken hebben gemeenten deze afspraken eind 2021 klaar. Via een dashboard en een landelijk transitieteam worden de regio's daarin ondersteund en gevolgd.
In de septembercirculaire zijn de resultaten van de nacalculatie verwerkt. Dit leidt tot een aanvullende uitname uit de integratie-uitkering Beschermd Wonen van € 50 miljoen in 2021 die oploopt tot € 149 miljoen vanaf 2022. Op de site van de rijksoverheid is een rekenbestand geplaatst dat inzicht geeft in de nieuwe verdeling en de overgang er naartoe.
Voor de versterking van mobiliteitshulpmiddelen uit de Wlz wordt in 2021 een bedrag van € 15 miljoen uitgenomen. Deze uitname wordt in de jaren erna verlaagd naar structureel € 11 miljoen vanaf 2024.

Maatschappelijke diensttijd

Wat wil het kabinet?

Maatschappelijke Diensttijd (MDT) is na een officiële start in maart 2020 gestaag gegroeid naar een lerend MDT-netwerk dat weet wat er leeft onder jongeren, dat slagvaardig jongeren kan werven en begeleiden en dat maatschappelijk relevante activiteiten kan faciliteren. Voor 2022 wil het kabinet met een vernieuwde subsidieregeling nog eens 65.000 jongeren bereiken en het MDT-netwerk laten uitgroeien naar een landelijk dekkend netwerk. Ook is verdere inbedding van MDT als instrument in

de uitvoering van het sociaal domein voorzien. In totaal stelt het rijk voor 2022 een bedrag van € 100 miljoen beschikbaar en zet ook in op het vergroten van cofinanciering.

Wat betekent dit voor gemeenten?
Gemeenten die een start willen maken met invoering van het instrument MDT op lokaal niveau, kunnen in 2022 via een vernieuwde subsidieregeling middelen aanvragen en zich aansluiten bij het MDT-netwerk.

Domeinoverstijgende financiering

Wat wil het kabinet?
Begin 2021 zijn externe partijen geconsulteerd over het wetsvoorstel 'Domeinoverstijgende samenwerking'. Vanwege de demissionaire status van het kabinet is dit wetsvoorstel niet aangeboden aan de Tweede Kamer. Gemeenten, zorgverzekeraars en zorgkantoren zoeken steeds vaker de samenwerking op om de zorg rondom de burgers die zorg nodig hebben zo goed mogelijk te regelen. Deze domeinoverstijgende samenwerking kan leiden tot betere zorg in de thuisomgeving, waardoor in potentie een intramurale opname in de Wlz is te voorkomen of in ieder geval is uit te stellen. Door deze samenwerking kunnen ook crisissituaties voorkomen worden, doordat zorg eerder opgeschaald kan worden.

Op basis van de huidige Wlz in combinatie met de in de Wet financiering sociale verzekeringen (Wfsv) geregelde bestedingsmogelijkheden van de middelen vanuit het Fonds langdurige zorg (Flz), is het voor zorgkantoren niet mogelijk om te investeren in een ander domein. Met het wetsvoorstel Domeinoverstijgende samenwerking wordt middels een aanpassing van de Wlz geregeld dat de uitvoeringstaken van de zorgkantoren verbreed worden, zodat zij de mogelijkheid krijgen te investeren in preventieve maatregelen. Het doel van het wetsvoorstel is om domeinoverstijgende samenwerking tussen een aantal 'zorgdomeinen' te vergemakkelijken om zo duurdere en zwaardere zorg te voorkomen of tenminste uit te stellen. Naast de aanpassingen in de Wlz wordt ook een aanvulling van de Wmg voorgesteld. Hierdoor komt er een wettelijke grondslag voor aanvullende bekostiging van de geleverde zorg, naast de persoonsvolgende bekostiging per cliënt. Zorgkantoren hebben op basis van de cliëntvolgende bekostiging te beperkte mogelijkheden om bijzondere maatregelen via de bekostiging per cliënt in te kopen. De bijzondere maatregelen zijn bij specifieke cliëntgroepen of in bijzondere omstandigheden wel nodig om zorg te leveren, maar zijn afzonderlijk niet als zorg aan te merken en bovendien niet toe te rekenen aan individuele cliënten.

Wat betekent dit voor gemeenten?
Domeinoverstijgende financiering is voor gemeenten belangrijk. Nog te vaak zijn er discussies met zorgverzekeraars, rijk en gemeenten over wie waarvoor verantwoordelijk is. Domeinoverstijgende samenwerking kan hier verlichting in aanbrengen.

Personen met verward gedrag – Grip op onbegrip

Wat wil het kabinet?
Voor de sluitende aanpak voor personen met verward gedrag wordt een samenhangend pakket aan maatregelen genomen waarvoor in 2022 € 33,1 miljoen en structureel € 32,8 miljoen beschikbaar is. Uit de € 33,1 miljoen voor 2022 wordt een bijdrage geleverd van € 14,8 miljoen aan de subsidieregeling medisch noodzakelijke zorg onverzekerden. Het doel van deze subsidieregeling is het wegnemen van belemmeringen voor het verstrekken van medisch noodzakelijke zorg aan onverzekerde personen, waaronder ook personen met verward gedrag. Een bedrag van € 12 miljoen is beschikbaar op artikel 1 Volksgezondheid voor de uitvoering van het actieprogramma Personen met verward gedrag door ZonMW. Dit kan worden ingezet voor:

- het faciliteren van gemeentelijke projecten en initiatieven die bijdragen aan het realiseren van een regionale sluitende aanpak voor personen met verward gedrag
- de inzet van ggz-expertise in de wijk
- flexibele inzet van zorg en begeleiding
- pilots met vervoer van personen met verward gedrag door regionale ambulancevoorzieningen

Wat betekent dit voor gemeenten?
Gemeenten kunnen hun integrale aanpak voor hun meest kwetsbare inwoners met behulp van subsidies van ZonMW (o.a. wijkGGD'er en kennisnetwerken) versterken. Hier kunnen gemeenten een aanvraag voor indienen.

Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz)

Wat wil het kabinet?
De Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz) is op 1 januari 2020 in werking getreden. Voor het ondersteunen van de afronding van de implementatie en de uitvoering van de wet is structureel € 11 miljoen beschikbaar. De middelen zijn onder andere beschikbaar voor ondersteuning van de ketensamenwerking en vertrouwenswerk in de ggz. Het grootste deel van dit budget gaat naar de instellingssubsidies voor vertrouwenspersonen. Dat maakt het mogelijk dat er bij verplichte zorg een beroep kan worden gedaan op de patiëntvertrouwenspersoon (pvp) en de familievertrouwenspersoon (fvp). De werkzaamheden van de pvp en fvp hebben hun wettelijke basis in de Wvggz.

Wat betekent dit voor gemeenten?
Gemeenten hebben de impact van de Wvggz op hun werk gevoeld. Gemeenten willen dan ook een evaluatie over de werking van de Wvggz, waarbij met name getoetst wordt op de uitvoerbaarheid en in hoeverre het wel houdbaar is. Naast de beleidsinhoudelijke wetsevaluatie (die momenteel loopt) zou dat dus ook een evaluatie moeten zijn van de kosten in relatie tot de beleidsmatige opbrengst.

Subsidieregeling medisch noodzakelijke zorg aan onverzekerden

Wat wil het kabinet?
Het doel van deze subsidie is het wegnemen van financiële belemmeringen voor het verstrekken van medisch noodzakelijke zorg aan onverzekerde personen. De kosten worden met name gemaakt bij de ggz en in ziekenhuizen. De uitgavenposten worden door de uitvoerder van de regeling (CAK) gemonitord. In 2022 is een bedrag van € 41,9 miljoen begroot.

Wat betekent dit voor gemeenten?
Kwetsbare doelgroepen maken veel gebruik van deze mogelijkheid tot kostenvergoeding van onverzekerden. Van gemeenten wordt verwacht dat zij deze groepen toe leiden naar een zorgverzekering. De bereidheid om dat te doen is er, maar het ontbreekt gemeenten aan de noodzakelijke middelen. Verder willen gemeenten nog gemakkelijker toegang tot en samenwerking met zorgverzekeraars omdat juist de kwetsbare doelgroepen zoals bewoners van de vrouwenopvang tussen wal en schip vallen.

Aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling

Wat wil het kabinet?
Ook in 2022 is het de opgave om geweld in afhankelijkheidsrelaties eerder en beter in beeld te krijgen, het duurzaam te stoppen en terug te dringen en de schade ervan te beperken. Er wordt een vervolg gegeven aan de in gang gezette maatregelen voor specifieke doelgroepen, zoals slachtoffers van seksueel geweld, ouderenmishandeling, schadelijke praktijken en voor het vergroten van gendersensitiviteit in de aanpak van huiselijk geweld. In 2022 wordt op de begroting van het ministerie van VWS € 16,7 miljoen beschikbaar gesteld voor uiteenlopende maatregelen (zie begroting ministerie JenV voor aanpak huiselijk geweld als prioriteit in de Veiligheidsagenda).

De Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) heeft al enige jaren te kampen met een financieel tekort. Om de problematiek op te lossen is in 2020 een aantal besparingsmaatregelen uitgewerkt dat echter niet toereikend was om het tekort volledig op te lossen. Voor het jaar 2021 wordt het tekort bij de eerste suppletoire begroting geraamd op € 16 miljoen. Een oplossing voor de structurele problematiek is op dit moment onderwerp van onderzoek (o.a. kostprijs- en benchmarkonderzoek) (zie ook begroting ministerie JenV).

Zowel het ministerie van VWS als JenV schrijven in hun begroting over de herziening van de jeugd- en

gezinsbescherming en over het in dat kader relevante toekomstscenario 'Kind- en gezinsbescherming'. Dit scenario biedt perspectief op een meer effectieve en eenvoudiger georganiseerde jeugdbescherming. Dit betreft de samenwerking van professionals onderling en de samenwerking met het gezin en het sociaal netwerk. Dit scenario, waar onderdelen van het programma GHNT mee samenhangen, wordt in 2022 op basis van een in 2021 onder veldpartijen gehouden consultatieronde met de praktijk verder ontwikkeld.

Wat betekent dit voor gemeenten?
Ook in 2022 is er voor gemeenten ruimte om aandacht te blijven besteden aan de regionale en lokale aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling, mede in relatie tot de vereenvoudiging van de jeugdbeschermingsketen.
De ontwikkelingen op beide gebieden volgen we als mede-opdrachtgever van het programma 'Geweld Hoort Nergens Thuis' (GHNT) en van het toekomstscenario vanuit de VNG op de voet. Dit geldt ook voor de wijze waarop de € 5 miljoen voor de voortzetting programma GHNT in 2022 ingezet wordt.

VN-verdrag Handicap

Wat wil het kabinet?
De implementatie van het VN-verdrag Handicap en het vergroten van de toegankelijkheid van de samenleving blijft een belangrijk beleidsdoel. Ook in de troonrede werd in het bijzonder aandacht gevraagd voor de impact van de pandemie op onder meer mensen met een beperking. Verder werd in de troonrede het belang van het tegengaan van ongelijke behandeling en discriminatie onderstreept. Onder mogelijke gronden van discriminatie vallen ook beperkingen ('validisme'). Met de ratificatie van het VN-verdrag Handicap heeft Nederland zich gecommitteerd aan het tegengaan van uitsluiting van mensen met een fysieke beperking, verstandelijke beperking, chronische ziekte of psychische kwetsbaarheid en aan het bevorderen van inclusie van deze groepen.

Wat betekent dit voor gemeenten?
Voor gemeenten betekent dit dat het van belang is dat zij blijven werken aan hun Lokale Inclusie Agenda, samen met ervaringsdeskundigen.

Invoering PGB 2.0

Wat wil het kabinet?
Het kabinet wil de verwerking en uitbetaling van het persoonsgebonden budget (PGB) toegankelijker en eenvoudiger maken. Het digitale systeem PGB 2.0, dat PGB 1.0 vervangt, wordt verder ontwikkeld en geïmplementeerd. Voor de opdrachten op het gebied van 'zorgdragen voor langdurige zorg' is in 2022 € 24,2 miljoen beschikbaar. Vorig jaar was dit totaal € 18,1 miljoen. Hieronder vallen onder meer de kosten voor het programma 'Volwaardig leven', de stimuleringsregeling InZicht en de ontwikkeling en implementatie van het PGB 2.0-systeem.

Wat betekent dit voor gemeenten?
Steeds meer PGB-budgethouders kunnen al werken met het digitale systeem PGB 2.0. Hiermee regelen zij de administratie sneller, gemakkelijker, overzichtelijk en veiliger. Een groot aantal zorgkantoren is aangesloten. In 2021 en 2022 volgen geleidelijk de gemeenten. Eerst ligt de focus op de realisatie van functionaliteiten voor gemeenten, deze worden uitgebreid getest, en vervolgens kan begonnen worden met het daadwerkelijk aansluiten van gemeenten op PGB 2.0.
De kosten voor de realisatie van het PGB 2.0-systeem en de ondersteuning van gemeenten bij de implementatie worden gedragen door het ministerie van VWS. Dit geldt ook voor de kosten gerelateerd aan het onderhoud van het huidige PGB 1.0-systeem.
Gemeenten worden actief geïnformeerd over hoe zij aan kunnen sluiten op PGB 2.0, hoe de implementatie vorm krijgt en welke ondersteuning daarbij wordt geboden vanuit het programma. Gemeenten gaan gefaseerd over, in zogenaamde tranches. Uitgangspunt hierbij is: 'zorgvuldigheid boven snelheid'. Gemeenten ontvangen altijd minimaal 6 maanden voor een geplande livegang een uitnodiging om deel te nemen.

10 Buitenlandse Zaken en Ontwikkelingssamenwerking

Partnerschap Buitenlandse Zaken – VNG

Wat wil het kabinet?

In 2022 start het meerjarig, multi-thematisch partnerschap tussen het ministerie van Buitenlandse Zaken en de VNG. Dit partnerschap richt zich op het versterken van lokaal bestuur en lokale weerbaarheid in ontwikkelingslanden. Het partnerschap is een vertaling van het belang van sterk, adequaat en inclusief bestuur voor ontwikkeling. Het krijgt invulling via een programma voor vijf jaar, met een totaal budget van € 50 miljoen. Ook komt er een meer gestructureerde beleidsdialoog.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Het ministerie van Buitenlandse Zaken en de VNG hebben de afgelopen periode samen aan de ontwikkeling van het programma gewerkt. Verschillende Nederlandse gemeenten zijn daarbij betrokken. Bij gemeenten zit veel relevante expertise. Die kan op verschillende manieren worden ingebracht, zowel ad-hoc als structureel. Gemeenten kunnen hun interesse kenbaar maken bij VNG International.

Versterkte Nederlandse handels- en investeringspositie

Wat wil het kabinet?

Het kabinet wil op verschillende manieren het verdienvermogen van het Nederlandse bedrijfsleven versterken. Dit koppelt het kabinet aan:

- het versterken van duurzame economische ontwikkeling elders in de wereld
- het bijdragen aan oplossingen voor mondiale maatschappelijke uitdagingen in het kader van de Sustainable Development Goals (SDG).

In dit verband realiseert Trade and Innovate NL (TINL) een landelijk dekkend netwerk van regionale ontwikkelingsmaatschappijen die zich gezamenlijk inzetten voor internationalisering van de regio's. Tegelijkertijd verdiept het netwerk de onderlinge relaties. Alle provinciale en stedelijke partners worden ingezet om het bereik van ondernemers in het buitenland te vergroten en te versterken via workshops, seminars, in- en uitgaande missies en bedrijfsadvisering.

In samenspraak met de Rijksdienst voor ondernemend Nederland (RVO) heeft het kabinet een pakket aan acties en maatregelen uitgewerkt, waarmee invulling wordt gegeven aan de beleidsnotie 'Nederland-China: een nieuwe balans'. De capaciteit ten behoeve van inkomende bezoeken wordt bijvoorbeeld versterkt, met een zogenoemde 'visitors office'. Dit is vooral bedoeld voor het versterken van de regie en de samenwerking met decentrale overheden.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Gemeenten, veelal in regioverband, zijn partner in de versterking van de Nederlandse handels- en investeringspositie. Zij kunnen gebruik maken van de daartoe ingerichte ondersteuning. Omgekeerd wordt van gemeenten gevraagd niet geïsoleerd te werk te gaan, maar naar synergie te streven, door bijvoorbeeld informatie te delen over deelname in handelsmissies, beurzen en dergelijke. Specifiek ten aanzien van China geldt ook voor gemeenten het streven naar evenwicht tussen de kansen die de relatie biedt enerzijds en preventie en weerbaarheid ten aanzien van de kwetsbaarheden anderzijds.

Recovery & Resilience Facility (RRF)

Wat wil het kabinet?

Het kabinet geeft aan dat de kaders van de Europese Commissie rondom de inzet van de 'Recovery & Resilience Facility (RRF) gerespecteerd worden. Bij de uitwerking van het RRF wil het kabinet naast de

minimale eisen van de Europese Commissie op digitalisering en de klimaatopgaven ook inzetten op gezondheidszorg.
Opvallend is de beperkte verbinding met de ambitie van het kabinet om de transitie naar een (meer) circulaire inrichting van de economie vorm te geven.

Wat betekent dit voor gemeenten?
Voor Nederland betekent het RRF een investering van € 5,6 miljard in herstel en transitie van onze economie en brede welvaart waarvan minimaal 37% aan de klimaattransitie en minimaal 20% aan de digitale transitie moet worden besteed. In de criteria van de Europese Commissie is aangegeven dat de plannen voor de investeringen met regionale en lokale overheden in gezamenlijkheid worden opgepakt. Tot op heden is dit nog niet het geval en wij willen hierover in gesprek met het kabinet om het belang van de uitvoering en de koppeling met regionale agenda's te borgen.

Het kabinet spreekt in de rijksbegroting niet over de aanvullende wetgevingspakketten die er op Nederland afkomen vanuit Europa als onderdeel van de Green Deal (Fit for 55) en Digital Decade. De uitwerking van deze wetten heeft een grote impact op de dagelijkse praktijk van gemeenten.

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

Nassaulaan 12
2514 JS Den Haag
+31 70 373 83 93
info@vng.nl

september 2021

vng.nl